

RAPPORTAGE

Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek

Lageweg (ong.), plangebied Molenweel

Terheijden, gemeente Drimmelen

Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek

Lageweg (ong.), plangebied Molenweel,

Terheijden, gemeente Drimmelen

Opdrachtgever

Accent Adviseurs
Luchthavenweg 13E
5657 EA Eindhoven

Rapportnummer

19690.002

Versienummer¹

2

Datum

12 januari 2023

Opsteller(s)

Drs. A.J. Wullink

Kwaliteitscontrole

R.S. Verheij, MSc

¹ Versie 1 betreft een rapport waarvan geen beoordeling van de bevoegde overheid is ontvangen, bij versie 2 is het rapport wel beoordeeld door de bevoegde overheid.

Daarom Econsultancy

KWALITEITSZORG

Econsultancy is onder meer gecertificeerd voor protocollen 4001, 4002, 4003 en 4004 van de BRL SIKB 4000. Verder is Econsultancy lid van de Nederlandse Vereniging van Archeologische Opgravingsbedrijven (NVAO). De leden van de NVAO bieden kwalitatief hoogstaand archeologisch onderzoek. Het lidmaatschap is een waarborg voor kwaliteit en betrouwbaarheid. Ook is Econsultancy aangesloten bij de Vereniging van Ondernemers in Archeologie (VOiA). De VOiA behartigt de belangen van meer dan 100 bedrijven in alle takken van de archeologie.

CERTIFICERING

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhand-boek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

BETROUWBAARHEID

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving. Een booronderzoek wordt in het algemeen uitgevoerd door het steekproefsgewijs onderzoeken van de bodem, waardoor het, op basis van de resultaten van een booronderzoek, onmogelijk is garanties af te geven ten aanzien van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden. In dit kader dient ook opgemerkt te worden dat geraadpleegde bronnen niet altijd zonder fouten en volledig zijn. Daar Econsultancy voor het verkrijgen van historische informatie afhankelijk is van deze bronnen, kan Econsultancy niet instaan voor de juistheid en volledigheid van deze informatie.

RECHTEN

© Econsultancy bv,

Foto's en tekeningen: Econsultancy bv, tenzij anders vermeld.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende. Econsultancy aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN: 2210-8777 (Analoog rapport)

ISSN: 2210-8785 (Digitaal rapport E-depot)

INHOUDSOPGAVE

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS PLANGEBIED

SAMENVATTING

1	INLEIDING	9
2	BUREAUONDERZOEK	11
2.1	Doelstelling.....	11
2.2	Methoden	11
2.3	Afbakening en huidige situatie van het plangebied	12
2.4	Toekomstige situatie en consequenties toekomstige gebruik.....	12
2.5	Aardwetenschappelijke gegevens.....	13
2.6	Beschrijving van het historische gebruik.....	18
2.7	Archeologische waarden.....	20
2.8	Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	22
2.9	Conclusie bureauonderzoek.....	25
3	INVENTARISEREND VELDONDERZOEK	26
3.1	Doelstelling.....	26
3.2	Methoden	26
3.3	Resultaten	26
3.4	Conclusie inventariserend veldonderzoek	28
4	CONCLUSIE EN ADVIES	31
	LITERATUUR.....	33
	KAARTEN	
	BIJLAGEN	

TABELLEN

Tabel 2-1	Gespecificeerde archeologische verwachting
Tabel 3-1	Gespecificeerde archeologische verwachting na het verkennend booronderzoek

FIGUREN

Figuur 1-1	Ligging van het plangebied.
------------	-----------------------------

KAARTEN

Kaart 1.	Het plangebied op de TOP10NL
Kaart 2.	Het plangebied op de kadastrale kaart
Kaart 3.	Het plangebied op een luchtfoto
Kaart 4.	Het plangebied op de gemeentelijke beleidskaart
Kaart 5.	Paleogeografische ontwikkeling
Kaart 6.	Het plangebied op de geologische kaart van Nederland
Kaart 7.	Het plangebied op geomorfologische kaart
Kaart 8.	Het plangebied op het AHN
Kaart 9.	Het plangebied op de bodemkaart
Kaart 10.	Het plangebied op historische kaarten
Kaart 11.	Rijksmonumenten in het onderzoeksgebied
Kaart 12.	Archeologische waarden en onderzoeken rondom het plangebied
Kaart 13.	Boorpuntenkaart
Kaart 14.	Resultaten van het booronderzoek
Kaart 15.	Advies

BIJLAGEN

Bijlage 1.	De AMZ-cyclus
Bijlage 2.	Overzicht geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 3.	Planontwerp
Bijlage 4.	GeoTOP-model voor het plangebied
Bijlage 5.	Onderzoeksmeldingen
Bijlage 6.	Vondstmeldingen
Bijlage 7.	Boorstaten

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS PLANGEBIED

Projectcode	19690.002	
Opdrachtgever	Accent Adviseurs	
Toponiem	Lageweg (ong.), plangebied Molenweel	
Plaats	Terheijden	
Gemeente	Drimmelen	
Provincie	Noord-Brabant	
Kadastrale gegevens	Kadastrale gemeente Terheijden, sectie I, percelen 1113, 1114 en 1115	
Omvang plangebied	Circa 2,2 ha	
Centrumcoördinaten (X/Y)	110783/406673	
Archeoregio NOaA	4: Brabants zandgebied	
Bevoegde overheid	Gemeente Drimmelen Park 1 4921 BV Made	T: 0162 690190 E: gemeente@drimmelen.nl
Deskundige namens de bevoegde overheid	Programmabureau RWB Drs. L. Weterings-Korthorst Postbus 503 4870 AM Etten-Leur	T: 076-5027229 E: regioarcheologie@west-brabant.eu
Uitvoeringsperiode	Oktober 2022	
Uitvoerder(s)	Econsultancy, drs. A.J. Wullink (Senior KNA Prospector)	
Onderzoeksmelding ARCHIS3	5300237100	
Beheer en plaats documentatie	Econsultancy en op termijn het gemeentelijk/provinciaal depot	

SAMENVATTING

Econsultancy heeft in opdracht van Accent Adviseurs een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voor het plangebied Molenweel, aan de Lageweg, (ong.) in Terheijden, gemeente Drimmelen. De initiatiefnemer heeft het voornemen om in het plangebied nieuwbouwwoningen te ontwikkelen. Het archeologisch onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek.

Uit het vooronderzoek kan worden geconcludeerd dat een deel van het plangebied een verwachting voor bewoningsresten uit het Mesolithicum heeft. Hier komen in de ondergrond pleistocene afzettingen voor, met daarin een intacte podzolbodem. De pleistocene afzettingen liggen hier tussen -0,4 en -0,8 m NAP en zullen waarschijnlijk worden geroerd tijdens de voorgenomen herontwikkeling van het gebied. Deze mesolithische resten worden verwacht in de vorm van kampementen met een vondstlaag met strooiing van voornamelijk vuursteen en houtskool. De omvang van de te verwachten kampementen is niet bekend en de te verwachten vondstdichtheid evenmin. Daarnaast wordt in de het zuiden van het plangebied een gedempte turfvaart uit de Late Middeleeuwen, de Ruitersvaart, verwacht en is in het plangebied een plaggendek uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd aanwezig. Zowel de gedempte turfvaart als het plaggendek hebben vooral een cultuurhistorisch belang, omdat ze inzicht geven in de ontginningsgeschiedenis van het gebied.

Ten aanzien van de verwachting voor vindplaatsen uit het Mesolithicum adviseert Econsultancy om, voorafgaand aan vergunningplichtige werkzaamheden, een inventariserend veldonderzoek, karterende fase, uit te voeren in die delen van het plangebied waar de pleistocene zanden relatief hoog liggen en waar podzolbodems zijn aangetroffen (zie kaart 15). Het onderzoek heeft tot doel vindplaatsen op te sporen en te begrenzen. Omdat archeologische resten voornamelijk in de vorm van een vondstlaag met strooiing van vuursteen worden verwacht, kan dit onderzoek het best worden uitgevoerd in de vorm van een karterend booronderzoek op basis van de Leidraad inventariserend veldonderzoek, deel karterend booronderzoek. Uitgaande van een middelgrote vindplaats met een lage vondstdichtheid, kan het best worden gekozen voor methode A4.

Ten aanzien van de gedempte turfvaart in het zuidelijke deel van het plangebied adviseert Econsultancy om, voorafgaand aan vergunningplichtige werkzaamheden, een inventariserend veldonderzoek, karterende fase, uit te voeren om de ligging van de turfvaart vast te stellen. Dit onderzoek kan het best worden uitgevoerd in de vorm van een (extensief) proefsleuvenonderzoek, waarbij enkele proefsleuven worden aangelegd dwars op het verwachte tracé van de turfvaart.

De archeologische waarde van het plaggendek is beperkt. De aanwezigheid is vastgesteld en hoeft niet verder onderzocht te worden.

Bovenstaand advies is van Econsultancy. Er is, op grond van de gebruikte onderzoeksmethode, geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven. Over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig uitsluitsel worden gegeven. Aan dit advies kunnen geen rechten worden ontleend. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Drimmelen), die vervolgens het advies over neemt of niet.

Als het plangebied nu of in de toekomst door de gemeente Drimmelen wordt vrijgegeven voor bodemroerende werkzaamheden, dan blijft er, conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016, een meldingsplicht bestaan. Eventuele archeologische resten die bij werkzaamheden worden aangetroffen moeten worden gemeld bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

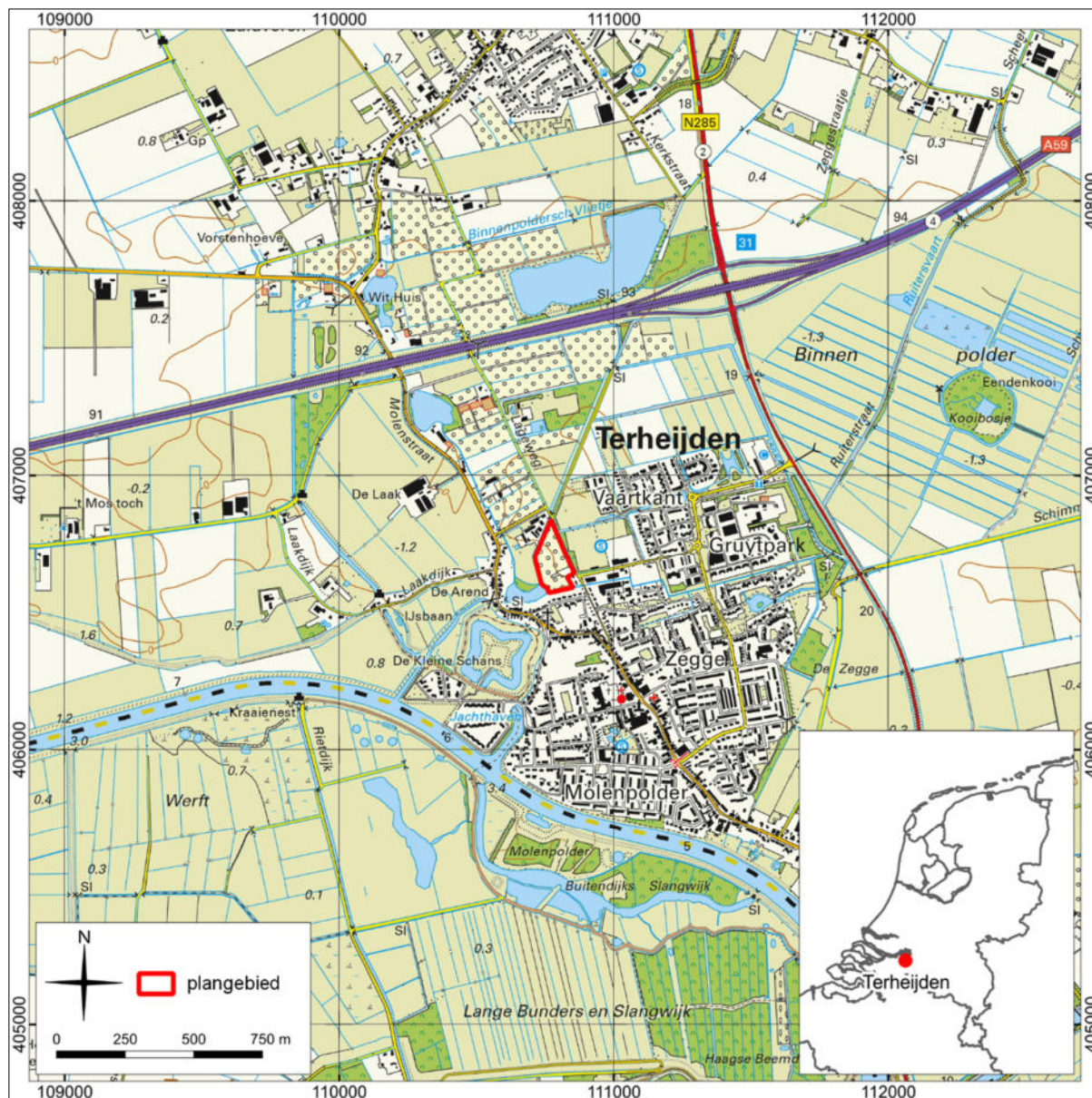
1 INLEIDING

Econsultancy heeft in opdracht van Accent Adviseurs een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voor het plangebied Molenweel, aan de Lageweg (ong.) in Terheijden, gemeente Drimmelen (zie figuur 1-1). De initiatiefnemer heeft het voornemen om in het plangebied een woonwijk te ontwikkelen.

Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, moet eerst een nieuw bestemmingsplan worden opgesteld. Als onderdeel van de bestemmingsplanprocedure moet een ruimtelijke onderbouwing worden geschreven. Hierbij moet ook inzichtelijk worden gemaakt welke archeologische waarden binnen het plangebied kunnen worden verwacht en wat het effect is van eventuele ingrepen op deze archeologische waarden. De noodzaak tot archeologisch onderzoek vloeit voort uit het Verdrag van Malta (1992), de Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2006) en de Erfgoedwet (2016).

Het archeologisch onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek (hoofdstuk 2) en een verkennend booronderzoek (inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, door middel van boringen (IVO-O); hoofdstuk 3). Op basis van de resultaten van het onderzoek en in relatie tot de geplande bodemverstoringen wordt geadviseerd of en in welke vorm vervolgonderzoek nodig is (hoofdstuk 4).

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in oktober 2022 door drs. A.J. Wullink (Senior KNA Prospector). Het rapport is gecontroleerd door R.S. Verheij, MSc.

Figuur 1-1 Ligging van het plangebied.²

² Kadaster, Basisregistratie Topografie (BRT), 2021.

2 BUREAUONDERZOEK

2.1 Doelstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied. Hiervoor wordt een inventarisatie gemaakt van bekende aardwetenschappelijke, archeologische en (cultuur)historische gegevens. Aan de hand van deze inventarisatie wordt het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

2.2 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform KNA-protocol 4002³, volgens specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. De resultaten van dit onderzoek worden in dit rapport weergegeven volgens specificatie LS06. Ook zijn de richtlijnen voor archeologisch onderzoek binnen de gemeente Drimmelen gevolgd.

Binnen dit onderzoek zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening van het plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01);
- beschrijving van de huidige en toekomstige situatie (LS02);
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03);
- beschrijving van bekende archeologische, ondergrondse bouwhistorische en aardwetenschappelijke waarden (LS04);
- opstellen van een gespecificeerde verwachting (LS05).
- opstellen van een standaardrapport (LS06)

Bij het uitvoeren van deze werkzaamheden zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- het Archeologische Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- geologische kaarten, geomorfologische kaarten en bodemkaarten;
- de centrale toegangspoort tot Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond (DINOloket);
- literatuur en historisch kaartmateriaal;
- bouwhistorische gegevens;
- recente topografische kaarten, kadastrale kaarten en luchtfoto's;
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- de archeologische verwachtingskaarten van de gemeente Drimmelen;

Op 19 december 2022 is contact gezocht met heemkundekring De Vlasselt met de vraag of zij relevante informatie hadden voor het plangebied. Op 4 januari 2023 kregen we bericht, van mw. W. Oud dat dit niet het geval was.

³ BRL SIKB 4000 Archeologie; versie 4.1, 2018.

2.3 Afbakening en huidige situatie van het plangebied

Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied is het gebied waarbinnen de ruimtelijke ontwikkeling plaats vindt. Het onderzoeksgebied is het gebied waarbinnen voor het bureauonderzoek relevante informatie wordt verzameld. Dit is het gebied in een straal van circa 500 m rondom het plangebied.

Het plangebied (kaart 1) ligt ten westen van Terheijden en heeft een min of meer driehoekige vorm. In het oosten grenst het plangebied aan de Lageweg en in het westen en zuiden aan een watergang, de Vaartkants-evliet. Ten zuidoosten van het plangebied liggen twee twee-onder-één-kap-woningen (Lageweg 17 t/m 23). Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 2,2 ha.

Het plangebied ligt in de kadastrale gemeente Terheijden, sectie I en beslaat percelen 1113, 1114 en 1115 (kaart 2).

Huidige situatie

Het plangebied is momenteel in gebruik als kwekerij van sierstruiken. Alleen in het zuidoosten van het plangebied zijn wat opstallen (zeecontainers en een tunnelkas) en verhardingen (stelcon-platen) aanwezig. De rest van het plangebied is onverhard. De huidige situatie is weergegeven in kaart 3.

Beleidskader

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet van kracht. Het doel van deze wet is te voorkomen dat archeologische waarden uit het verleden verloren gaan. In deze wet zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het beheer van het bodemarchief binnen hun grondgebied.

Het archeologiebeleid van de gemeente Drimmelen is vastgelegd in een beleidsnota en een beleidskaart met toelichting.⁴ Volgens de beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een middelhoge archeologische verwachting (kaart 4). Volgens de bijbehorende beleidsregels is archeologisch onderzoek nodig bij plangebieden groter dan 1.000 m² en bij bodemingrepen dieper dan 50 cm -mv.

Milieuhygiënische situatie

Om te bepalen of de milieuhygiënische situatie in het plangebied een risico vormt voor de uitvoering van archeologisch veldonderzoek, is het omgevingsloket van de provincie Noord-Brabant geraadpleegd.⁵ Uit de omgevingsrapportage blijkt dat binnen het plangebied geen milieuhygiënische onderzoeken zijn uitgevoerd. Er zijn dus geen gegevens bekend over de milieuhygiënische staat van het plangebied.

2.4 Toekomstige situatie en consequenties toekomstige gebruik

De initiatiefnemer heeft het voornemen om in het plangebied een nieuwbouwwoningen te ontwikkelen. In bijlage 3 is een aantal afbeeldingen uit het (voorlopige) stedenbouwkundig plan weergegeven.

⁴ Koopmanschap, Visser-Poldervaart, Arkema & Mutsaers, 2011; Koopmanschap & Weterings-Korthorst, 2013.

⁵ Omgevingsrapportage Noord-Brabant, zonder datum.

Vooralsnog wordt uitgegaan van 59 woningen. In deze fase van de planvorming zijn nog geen exacte verstoringsdieptes en -oppervlaktes bekend en wordt uitgegaan van een fundering op palen, waarbij de funderingsbalken op circa 80 cm -mv komen te liggen. De woningen worden niet onderkelderd. Naast de nieuwbouw moet ook een hele bovengrondse (wegen, parkeerplaatsen) en ondergrondse (kabels, leidingen, rioleringen) infrastructuur worden aangelegd.

Deze ingrepen zullen de gemeentelijke vrijstellingsgrenzen overschrijden en vormen daarmee een bedreiging voor mogelijk aanwezige archeologische waarden.

2.5 Aardwetenschappelijke gegevens

Landschappelijke ontwikkeling

De landschappelijke ontwikkeling zal worden beschreven aan de hand van enkele standaardwerken.⁶ Het plangebied ligt in het Brabants zandgebied, ten westen van de Centrale Slenk en op de overgang naar het zuidwestelijk zeekleigebied. Tijdens het laatste deel van het Pliocene en het Vroeg- en Midden-Pleistoceen (3,6 – 0,126 Ma geleden) worden hier voornamelijk fluviatiele sedimenten van de Rijn, Maas en Belgische rivieren afgezet. Het Pleistoceen wordt gekenmerkt door een afwisseling van koude en warme periodes (glacialen/ijstijden en interglacialen), die gepaard gaan met een sterke zeespiegelfluctuaties. Als gevolg van deze zeespiegelbewegingen en in combinatie met tektonische opheffing ontstaan rivierterrassen. Rivieren snijden zich in, in oudere afzettingen en vormen daarna weer een nieuw terrasniveau. Ten westen van de Centrale Slenk worden drie terrasniveaus onderscheiden. Van oost naar west en van jong naar oud zijn dit de afzettingen van de Formatie van Sterksel, de Formatie van Stramproy en de Formatie van Waalre. Doordat de terrassen in een tektonisch opheffingsgebied liggen, vindt er tijdens de ijstijden voornamelijk erosie plaats, waardoor de rivierafzettingen dicht aan het maaiveld blijven liggen en niet worden afgedekt door jongere afzettingen. Tijdens de interglacialen is de bodem vastgelegd door vegetatie en vindt er weinig erosie plaats.

⁶ Mulder, *e.a.*, 2003; Jongmans, *e.a.*, 2013; Stouthamer, Cohen & Hoek, 2015; Ball, *e.a.*, 2016.

Tijdens de koude fases van de laatste ijstijd, het Weichselien (116.000 – 11.700 jaar geleden) vindt er, onder periglaciaire condities, opnieuw op grote schaal erosie plaats door wind en (sneeuw)smeltwater. Er ontstaan brede rivierdalen die het smeltwater in noordelijke richting afvoeren. Tijdens de koude fases van het laatste deel van het Weichselien, het Laat-Pleniglaciaal (28.000 – 14.650 BP) en Laat-Glaciaal (14.650 – 11.650 jaar BP) wordt een dun pakket-lokaal terrestrische afzettingen van de Formatie van Bortel afgezet. In het Laat-Pleniglaciaal, wanneer er sprake is van een poolwoestijn met continue permafrost, worden door een combinatie van wind en sneeuwschmelwater de zogenaamde nat-eolische zanden afgezet. Deze afzettingen staan ook wel bekend als ten dele verspoelde dekzanden en Oude Dekzanden. Tijdens het eerste deel van het Laat-Glaciaal, het Bølling-Allerød-interstadiaal (14.650 – 12.850 jaar BP) verbetert het klimaat en worden de nat-eolische zanden vastgelegd door de vegetatie. Tijdens een korte koude fase binnen het Bølling-Allerød-interstadiaal, de Oude Dryas (13.900 – 14.000 jaar BP) en het laatste stadiaal, de Jonge Dryas (12.850 – 11.650 jaar BP) is er sprake van een toendraklimaat met discontinue permafrost. Het vegetatiedek breekt open, waardoor lokaal zanden kunnen gaan verstuiven. Deze puur eolische zanden vormen ruggen en kopjes en worden dekzanden genoemd. Deze dekzanden vormen het Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Bortel.

In het eerste deel van de huidige warme periode, het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) raakt het pleistocene landschap begroeid, komt er, met uitzondering van de beekdalen, een einde aan de sedimentatie en vindt bodemvorming plaats. In de laaggelegen beekdalen ontstaan voornamelijk beek- en gooreerdgronden, terwijl in de hogere zandgronden podzolbodems ontstaan.

In de loop van het Holoceen vernat het klimaat en in combinatie met een stijgende grondwaterspiegel vindt op grote schaal veenvorming plaats; eerst in de rivierdalen, later ook in de zandgebieden daaromheen. Dit veen wordt tot de Formatie van Nieuwkoop gerekend. Door de vernatting van het gebied, al ruim voordat er daadwerkelijk veenvorming plaats vindt, wordt het gebied minder geschikt voor bewoning. In de Late Middeleeuwen wordt het veengebied ontgonnen en vindt op grote schaal turfwinning plaats. Het veen verdwijnt grotendeels en de pleistocene zanden komen weer aan het maaiveld te liggen.

In het noordwesten van Brabant kan door het verdwijnen van het veen de zee het land binnen dringen, onder andere via lokale rivieren, zoals de Mark. Het resterende veen verdwijnt grotendeels en de top van de pleistocene zanden worden voor een deel geërodeerd. Om het land tegen verdere overstromingen te beschermen, worden dijken aangelegd. De overstroomde delen worden in de loop van de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd ingepolderd. De mariene afzettingen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden binnen de Formatie van Naaldwijk tot het Laagpakket van Walcheren gerekend.

Op kaart 5 is de paleogeografische ontwikkeling van het plangebied tijdens het Holoceen weergegeven. Het plangebied ligt aan het begin van het Holoceen (kaart 5A) ten noorden van een pleistoceen dal, namelijk dat van de Mark. Al tijdens het Mesolithicum vindt er in dit dal veengroei plaats (kaart 5B), maar het duurt nog tot het Laat-Neolithicum (kaart 5D) voordat het veen Terheijden heeft bereikt. Rond 1250 n. Chr. (kaart 5J) is het gebied ten westen van Terheijden in zee verdwenen en ook direct rondom Terheijden, onder andere binnen het plangebied is de zee via de Mark het veengebied binnen gedrongen. Rond 1500 (kaart 5K) is een deel van het getijdegebied alweer ingepolderd. In de Nieuwe Tijd (kaart 5L-N) wordt het resterende getijdegebied ingepolderd en verdwijnt het veen grotendeels. In het gebied ten noorden van de Mark is nog wel veen aanwezig.

Geologie, geomorfologie en maaiveldhoogte

Volgens de geologische kaart van Nederland (kaart 6), die de geologische opbouw van de bovenste meters vanaf het maaiveld weergeeft, worden in het plangebied getijdeafzettingen van het Laagpakket van Walcheren (Formatie van Naaldwijk) op Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop) verwacht. Ten zuidwesten van het plangebied worden geulafzettingen van het Laagpakket van Walcheren verwacht, afgedekt door andere getijdeafzettingen van het Laagpakket van Walcheren. De geul betreft de Mark. Ten noorden en ten zuidoosten van het plangebied worden fluviatiele afzettingen van de Formatie van Sterksel verwacht en ten noordwesten van het plangebied afzettingen van de Formatie van Stramproy.

Volgens het GeoTOP-model (bijlage 4), dat, net als de paleografische kaarten uit kaart 5, gebaseerd is op de ondergrondgegevens van TNO, en dat aan de basis ligt van de geologische kaart, worden in het plangebied, tot 2 m -mv, getijdeafzettingen van het Laagpakket van Walcheren aangetroffen. Hieronder zijn, tot 3,5 m -mv, dekzanden van het Laagpakket van Wierden op ongedifferentieerde zanden van de Formatie van Bortel aanwezig. Onder de afzettingen van de Formatie van Bortel liggen rivierafzettingen van de Formatie van Sterksel.

De geomorfologische kaart van Nederland (kaart 7) laat een heel ander beeld van de omgeving van het plangebied zien. Volgens deze kaart ligt het plangebied op een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden, dus op nat-eolische zanden van de Formatie van Bortel uit het Laat-Pleniglaciaal. Ten oosten en westen van het plangebied komen ook laatglaciale dekzandruggen van het Laagpakket van Wierden (Formatie van Bortel) voor. In het noordoosten en noordwesten liggen ontgonnen veenvlaktes en ten zuidwesten van het plangebied, langs de Mark ligt een aantal eenheden die met getijdeafzettingen geassocieerd zijn. Ten zuidoosten van Terheijden (niet op de kaart) ligt een terrasafzettingenrest-heuvel. De bebouwde kom van Terheijden wordt niet afgedekt door de kaart.

Het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN3; kaart 8) geeft meer inzicht in de landschapsvormen in de omgeving van het plangebied. Wat vooral opvalt, is dat de begrenzing van de geomorfologische eenheden niet helemaal aansluit op het AHN. Dit komt waarschijnlijk doordat het AHN3 nauwkeuriger is dan de hoogtedata die aan de basis van de geomorfologische kaart ligt. Wat het AHN in ieder geval laat zien is dat de bebouwde kom van Terheijden, ten zuiden van het plangebied, duidelijk hoger ligt dan de rest van de omgeving, namelijk op meer dan 1 m NAP. Ook de terrasrest-heuvel ten zuidoosten van Terheijden ligt hoger dan 1 m NAP, dus het is aannemelijk dat Terheijden ook op die terrasrestheuvel ligt. Het gebied rondom de Kleine Schans, tussen het plangebied en de Mark, ligt ook hoog, maar dit gebied is naar verwachting opgehoogd. Het lijkt er namelijk op dat de Mark, die nu gekanaliseerd is, oorspronkelijk vlak langs de schans heeft gelopen. De veenvlaktes ten noorden van het plangebied liggen dieper dan -1 m NAP. De vlaktes van ten dele verspoelde dekzanden en de vlaktes van getijdeafzettingen lijken tussen -1 en 0 m NAP te liggen terwijl de dekzandruggen en de oeverwallen van de Mark-getijdegeul tussen 0 en 1 m NAP liggen. Op basis van het AHN zouden de grenzen van deze eenheden wel wat anders getrokken kunnen worden.

Het maaiveld in het plangebied ligt tussen -0,73 en 0,61 m NAP. Waarbij het maaiveld naar het zuidwesten afloopt.

Bodem

De bodemkaart van Nederland⁷ (kaart 9) laat weer een ander beeld zien. In de omgeving van het plangebied komen zandgronden, veengronden en zeekleigronden voor. Binnen het plangebied worden lage enkeerdgronden in lemig fijn zand (EZg23) verwacht. Dit zijn zandgronden met een eerddek van ten minste 50 cm dik. Het zijn cultuurgronden die vanaf de Late Middeleeuwen zijn gevormd door het aanbrengen van een plaggendek. Deze enkeerdgronden komen voornamelijk voor in laaggelegen zandgebieden, die van nature te nat zijn voor landbouw, zoals bijvoorbeeld beekdalen. Het eerddek is hier dus niet alleen aangebracht om de landbouwgronden vruchtbaarder te maken, maar ook om het gebied überhaupt geschikt te maken voor landbouw.

Ten noordoosten van het plangebied komen gooreerdgronden in leemarm zand (pZn21) voor. Dit zijn kalkloze zandgronden met een dunne tot matig dikke (15 tot 50 cm) minerale eerdlaag, zonder ijzerhuidjes en roestvlekken dieper dan 35 cm -mv. Deze bodems zijn vaak te vinden op de overgangen van beekdalen naar hoger gelegen zandgebieden. Er heeft ontijzering plaatsgevonden door laterale uitspoeling. Vaak is wel een lichte podzol-B ontwikkeld. De minerale eerdlaag kan door plaggenbemesting, maar ook op natuurlijke wijze zijn ontstaan.

Op de hoger gelegen zandgronden (dekzandruggen, terrasrest-heuvel) komen veldpodzol- (Hn21) en laarpodzolbodems (cHn21) in leemarm zand voor. Dit zijn humuspodzolbodems met hydromorfe kenmerken onder de podzol-B-horizont (geen ijzerhuidjes, roestvlekken). Deze bodems zijn gevormd in mineralogisch arme zandgronden (dekzanden) met periodieke hoge grondwaterstanden. Veldpodzolbodems hebben een dunne (<30 cm) A-horizont. Laarpodzolbodems hebben een matig dikke (30 – 50 cm -mv) eerdlaag, die door plaggenbemesting is ontstaan. Deze bodems zijn kenmerkend voor oude landbouwgronden.

In de laaggelegen gebieden ten noorden van het plangebied komen moerige eerdgronden en moerige podzolgronden met een zanddek voor. Moerige podzolgronden (zWz) en moerige eerdgronden (zWp) zijn zandgronden respectievelijk met en zonder een humuspodzolbodem, met daarop een moerige tussenlaag (een veenlaag met een dikte van 15 tot 40 cm dik) en daarop een antropogeen zanddek. Deze bodems zijn kenmerkend voor veenontginningen waar nog wat restveen is achtergebleven. Het zanddek is aangebracht om het gebied geschikt te maken voor landbouw.

Wanneer een bodem in de bovenste 80 cm voor meer dan 40 cm uit moerig materiaal bestaat, wordt een bodem als veengrond geïnclassificeerd (en niet meer als moerige grond). Ten westen van het plangebied komen weideveengronden (pVz) en waardveengronden (kVz) voor en ten oosten van het plangebied meerveengronden (zVz). Dit zijn rauwveengronden waarbij binnen 120 cm -mv het pleistocene zand wordt aangetroffen. Rauwveengronden hebben geen moerige eerdlaag, dat wil zeggen dat de top niet veraard (geoxideerd) is. Weideveen- en waardveengronden hebben een tot 40 cm dik zavel- of kleidek. Bij weideveengronden is in dit dek een meer dan 15 cm dikke A-horizont gevormd, bij waardveengronden is de A-horizont dunner dan 15 cm. Het zavel- of kleidek betreft getijdeafzettingen die op het restant van het veen zijn afgezet. Meerveengronden hebben een tot 40 cm dik zanddek en in het zand in de ondergrond is geen podzolbodem aanwezig. Deze meerveengronden lijken dus op moerige eerdgronden, maar dan met een dikkere moerige laag. Het zanddek is ook hier opgebracht.

⁷ 'BRO - Bodemkaart van Nederland 1:50.000', 2018; 'Bodemkaart legenda', zonder datum.

Ten zuidwesten van het plangebied komen kalkrijke poldervaaggronden (Mn15A), kalkloze drechtvaaggronden (Mv61C) en liedeerdgronden (pMv81) voor. Dit zijn bodems in zeekleigronden. Poldervaaggronden hebben geen minerale eerdlaag en hydromorfe kenmerken (gley) binnen 50 cm -mv. Drechtvaaggronden hebben ook geen minerale eerdlaag en in de ondergrond wordt tussen 40 en 80 cm -mv veen aangetroffen. Liedeerdgronden hebben wel een minerale eerdlaag en ook hier wordt tussen 40 en 80 cm -mv veen aangetroffen.

De bodemkaart laat zien dat er in de omgeving van het plangebied in meer of mindere mate nog veen aanwezig is en dat het resterende veen wordt afgedekt door een antropogeen zanddek, al dan niet met een plaggendek, of door mariene klei.

Grondwater

De grondwaterstand in het plangebied heeft invloed op de conservering van archeologische resten, met name organisch materiaal en metaal. Boven de laagste grondwaterstand zijn deze resten slecht geconserveerd of verdwenen.

Volgens het BRO Grondwaterspiegeldiepte-model⁸ heeft het plangebied grondwatertrap (GWT) IVc. Dit betekent volgens de bijbehorende toelichting⁹ dat de gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG) dieper dan 80 cm -mv ligt en de gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) tussen 80 en 120 cm -mv. Wat opvalt, is dat dat het model voor de GHG een grondwaterstand van 46 cm aangeeft voor het plangebied en het model voor de GLG een grondwaterstand van 128 en 134 cm. Op basis van deze gegevens zou het plangebied grondwatertrap VI moeten hebben (GHG 40 – 80 cm; GLG >120 cm -mv). Ook in de omgeving van het plangebied neigen de GHG- en de GLG-waardes eerder naar GWT VI dan IV. Mogelijk is in de classificatie iets niet goed gegaan.

Synthese

De verschillende aardwetenschappelijke bronnen bieden enkele tegenstrijdige inzichten met betrekking tot de bodemopbouw in het plangebied, met name wat betreft de aan of afwezigheid van veen en- of zeeklei. Omdat de datasets die aan de bodemkaart en de geomorfologische kaart ten grondslag liggen gedetailleerder zijn die van de geologische kaart en de paleogeografische kaarten, is het waarschijnlijk dat de bodemkaart en de geomorfologische kaart een beter beeld geven van de ondergrond in het plangebied. Het is dus waarschijnlijk dat in het plangebied pleistocene afzettingen van de Formatie van Bortel voorkomen, met daarop een meer dan 50 cm dik antropogeen eerddek. Mogelijk is er tussen het eerddek en de pleistocene afzettingen nog restveen aanwezig, maar dat is op basis van de gebruikte bronnen niet te zeggen. Doordat de bodem als enkeerdgrond is geclassificeerd, geeft de bodemkaart geen informatie over de ondergrond, maar het is niet uitgesloten dat onder het eerddek nog een laag restveen aanwezig is en ook bestaat de mogelijkheid dat in het pleistoceen zand en podzolbodem is gevormd. Het lijkt niet waarschijnlijk dat er ook zeeklei in het plangebied is afgezet. Het plangebied heeft waarschijnlijk grondwatertrap VI en niet IV.

⁸ BRO - Grondwaterspiegeldiepte Model voor Nederland (50x50 meter grid), 2021.

⁹ Basisregistratie Ondergrond Catalogus Model grondwaterspiegeldiepte, 2022.

2.6 Beschrijving van het historische gebruik

Bewoningsgeschiedenis

Een beschrijving van de bewoningsgeschiedenis wordt gegeven aan de publicatie Panorama Landschap van de RCE.¹⁰ Volgens deze publicatie ligt het plangebied nog net in de landschapsregio Baronie van Breda. Bewoning in dit gebied hangt nauw samen met de vernatting van het gebied, de veenvorming en de ontginning van het veengebied. Aan het beging van het Holoceen, in het Mesolithicum, liggen de pleistocene afzettingen aan het maaiveld en wordt het gebied bewoond door jager-verzamelaars, met name langs de beekdalen, op de overgang naar de hogere zandgronden. Vindplaatsen uit het Mesolithicum zijn bekend langs het dal van de Weerijs, ten zuiden van Breda. In de loop van het Mesolithicum en het Neolithicum vernat het gebied en vindt veengroei plaats, eerst in de beekdalen, later ook daarbuiten. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat al voor de veenvorming het gebied vaak te nat was voor bewoning.¹¹ Bewoningssporen uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen zijn aangetroffen langs de Weerijs en de Mark. Verder zijn in de omgeving van Goirle ook bewoningssporen uit de Bronstijd aangetroffen.

Het veengebied is in de Late Middeleeuwen stelselmatig ontgonnen. Volgens het werk van Karel Leenders¹² is de hoge rug waarop Terheijden ligt nooit door veen afgedekt geweest, maar het gebied ten noorden hiervan, waarbinnen ook het plangebied ligt, wel. Door de landsheer, in dit geval de hertogen van Brabant of de heren van Breda zijn concessies uitgegeven om het veengebied te ontginnen, voor landbouw, turfwinning en later ook zoutwinning. De turf wordt via turfvaarten afgevoerd naar de hoofdwaterwegen zoals de Mark. Ten noordwesten van Terheijden ligt een concessie van 151 ha, Vlassele-Catharinadal, die in 1280 is uitgegeven voor landbouw en turfwinning. Direct ten noordoosten van Terheijden en het plangebied ligt een grote concessie van 775 ha, Vlassele-Middelburg, die in 1324 is uitgegeven ten behoeve van turfwinning. Tussen Terheijden en Wagenberg ligt een kleinere concessie van 26 ha, Vlassele boven Wagenberg, die in 1332 is uitgegeven. Met Vlassele wordt het veengebied tussen Terheijden en Wagenberg aangeduid. Ten zuiden van Terheijden, aan de Mark ligt een concessie van 4 ha uit 1340, bij Spui Schimmer.

De oudste vermelding van Terheijden dateert uit 1332¹³. Rond 1400 kregen de inwoners van Terheijden, Wagenberg, Schimmer en Den Hartel toestemming om een eigen kerk op te richten.¹⁴ In 1421, tijdens de Sint-Elizabetsvloed, verdween het gebied ten noordwesten van Terheijden in de golven. Tussen Terheijden en Wagenberg wordt een dijk aangelegd die het land ten oosten hiervan moet beschermen tegen verdere overstromingen. Deze dijk volgt de Molenstraat/Moerdijksweg. Ook langs de Mark wordt een dijk aangelegd. Het gebied ten oosten van de dijk is de Binnenpolder van Terheijden. In de 15^e en 16^e eeuw hebben er meerdere dijkdoorbraken plaatsgevonden; langs de dijk liggen een aantal wielen, onder andere het Molenweel, waarnaar het plangebied is vernoemd. In 1531 wordt het getijdegebied ten westen van de dijk ingepolderd als de Groote Zonzeelse Polder.

¹⁰ Raap, Brinkkemper & Baas, 2022.

¹¹ Ball, e.a., 2016.

¹² Leenders, 2013; *Turfdatabank*, zonder datum.

¹³ Berkel & Samplonius, 2006.

¹⁴ *Op weg naar een eigen kerk voor Terheijden - BHIC*, zonder datum.

In 1637, tijdens de verovering van Breda door de Republiek, wordt ten zuidwesten van het plangebied de Kleine Schans aangelegd om de scheepvaart op de Mark te controleren. Tijdens de eerdere verovering van Breda door de Republiek in 1590, ligt hier een Spaans legerkamp. Volgens de cultuurhistorische waardenkaart van Noord-Brabant ligt er ten oosten van de Kleine Schans rond 1400 al een omgracht 'blokhuis' om de waterweg te controleren. Dit blokhuis, het Slotje, is aan het eind van de 19^e eeuw afgebrand. In 1680 wordt de Kleine Schans ontmanteld, maar tijdens de Belgische omwenteling in 1830 wordt de schans opnieuw aangelegd, volgens de oude grondvorm.¹⁵

Historisch kaartmateriaal uit de 19^e en 20^e eeuw (kaart 10) laat zien dat de infrastructuur in de omgeving van het plangebied in de afgelopen twee eeuwen grotendeels ongewijzigd is. Vertrouwde elementen in de omgeving zijn de Molenweel, de Lageweg, de Vaartkantsevlief, de Ruitersvaartseweg, Klein Ruitersvaart, de Schapenbogert, de Molenstraat en de Laakdijk. Het plangebied zelf is nooit bebouwd geweest en altijd gebruikt als weiland. Pas in de jaren 1990 wordt er een kwekerij gevestigd. De sloot die het plangebied aan de zuidkant begrenst is pas in de tweede helft van de 20^e eeuw ontstaan, nadat er bebouwing is verschenen langs de Schapenbogert.

Cultuurhistorische waarden

Volgens de cultuurhistorische kaarten uit de Kaartenbank van de provincie Noord-Brabant, is de Vaartkantsevlief een lijnelement met een hoge cultuurhistorische waarde. De Lageweg en de Molenstraat zijn elementen van redelijk hoge waarde. Verder zijn ook de Kleine Schans en het historische bebouwingslint langs de Dorpsstraat/Molenweg als elementen van cultuurhistorisch belang aangemerkt. Langs deze wegen ligt een aantal gebouwen (molens, boerderijen, huize, kerken) die als rijksmonument zijn aangemerkt. Ook het fort is een rijksmonument (kaart 11). Volgens de Turfdatabank is de Vaartkantsevlief van oorsprong een turfvaart, net als de Ruitersvaart, die ter plaatse van de huidige Ruitersvaartseweg heeft gelegen. Deze vaarten zijn bij de ontginning van het gebied in het eerste kwart van de 14^e eeuw gegraven. De Ruitersvaart heeft door het zuidelijke deel van het plangebied gelopen en kwam in het zuidwesten van het plangebied uit bij de Vaartkantsevlief. De kruisingen van beide vaarten met de Lageweg zijn aangemerkt als relictpunten. Het betreft waarschijnlijk duikers.¹⁶ De Ruitersvaart is, afgaande op het historisch kaartmateriaal, al voor de 19^e eeuw gedempt, maar nadere informatie over de demping is niet gevonden.

Op grond van de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME) worden er geen cultuurhistorische waarden uit de Tweede Wereldoorlog verwacht.¹⁷

Bouwhistorische waarden

Het plangebied is, voor zover bekend, nooit bebouwd geweest. Er is geen onderzoek gedaan naar bouwhistorische waarden in het plangebied.

¹⁵ Kaartbank Provincie Noord-Brabant; kaartlagen erfgoed, zonder datum.

¹⁶ Leenders, 2013; Kaartbank Provincie Noord-Brabant; kaartlagen erfgoed, zonder datum; Turfdatabank, zonder datum.

¹⁷ Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME), zonder datum.

Bekende verstoringen

Volgens de dataset *vergraven gronden*¹⁸ zijn er geen grootschalige grondroerende werkzaamheden uitgevoerd in het plangebied.

Synthese

Concluderend kan worden gesteld dat het plangebied in een laatmiddeleeuws veenontginningsgebied ligt en dat de infrastructuur rondom het plangebied waarschijnlijk voor een groot deel uit de periode direct na de ontginning dateert en voor een groot deel intact is. In het plangebied is mogelijk de gedempte watergang van de Ruitersvaart aanwezig. Verder is vastgesteld dat het plangebied niet grootschalig is geroerd of bebouwd is geweest.

2.7 Archeologische waarden

Om inzicht te krijgen in bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied, is Archis3, geraadpleegd, de database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze database bevat onder meer informatie over archeologische onderzoeken, vondstmeldingen en archeologische monumentterreinen. In kaart 12 zijn de archeologische waarden in de omgeving van het plangebied weergegeven. Voor het onderzoek wordt vooralsnog gekeken naar de waarden binnen een straal van 500 m rondom het plangebied.

AMK-terreinen

Archeologische monumenten (AMK-terreinen) zijn terreinen waar op basis van historische gegevens of vondsten archeologische resten worden vermoed of aanwezig zijn. In de omgeving van het plangebied liggen geen archeologische monumenten.

Onderzoeksmeldingen

Archeologische onderzoeksmeldingen zijn meldingen van onderzoeken die vanaf de jaren 1990 zijn uitgevoerd op basis van artikel 46 van de Monumentenwet uit 1989. Er worden verschillende typen archeologische onderzoeken onderscheiden. Voor ons onderzoek zijn met name de archeologische veldonderzoeken van belang, dus de booronderzoeken, proefsleuvenonderzoeken, archeologische begeleidingen en definitieve opgravingen. Bureauonderzoeken worden buiten beschouwing gelaten. Als er tijdens archeologisch onderzoek vondsten worden gedaan, dan kunnen er één of meerdere vondstlocaties worden geregistreerd. Een uitdraai van de onderzoeksmeldingen rondom het plangebied is opgenomen in bijlage 5.

Binnen het onderzoeksgebied zijn in de afgelopen jaren door verschillende archeologische bedrijven en instellingen in totaal achttien rapportplichtige archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het gaat hierbij om booronderzoeken, proefsleufonderzoeken en een paar opgravingen (variant archeologische begeleiding). De meeste onderzoeken zijn uitgevoerd in de relatief hooggelegen kern van Terheijden. Hier zijn bij een aantal onderzoeken enkele archeologische vondsten aangetroffen. Tijdens een tweetal booronderzoeken is een antropogeen eerddek met aardewerk uit de Late Middeleeuwen B en de Nieuwe tijd aangetroffen (zaakid's 2192438100 (575 m ten zuiden van het plangebied), 2200334100 (360 m ten zuiden van het plangebied)).

¹⁸ Brouwer & Werff, 2012.

Bij een proefsleuvenonderzoek ter plaatse van de Hoofdstraat, Marktstraat en de Raadhuisstraat (zaakid. 4681390100 (135 m ten westen van het plangebied)) zijn grondsporen gerelateerd aan de infrastructuur en inrichting uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen, in de vorm van kuilen, paalkuilen, een greppel, muurresten, een diep graf en karresporen, met daarin bouwkeramiek, metaal, natuursteen, bot, aardewerk en pijpvaarde. De sporen zijn aangetroffen in en onder meerdere ophooglagen, die een maximale dikte hebben van 180 cm. De onderste laag met karresporen dateert mogelijk uit de 13^e eeuw. Onder de ophooglagen is dekzand aangetroffen, zonder restanten van podzolbodems.¹⁹ Op basis van het proefsleuvenonderzoek is een archeologische begeleiding van de overige graafwerkzaamheden uitgevoerd, maar de eindrapportage van dit onderzoek is nog niet opgeleverd.

Econsultancy heeft zelf een tweetal onderzoeken uitgevoerd in het gebied tussen de Schansstraat, de Raadhuisstraat, het Slotje en de Kleine Schans, 150 m ten zuiden van het plangebied. Uit het gecombineerde bureau- en verkennend booronderzoek (zaakid. 2433056100 (170 m ten zuiden van het plangebied)), dat in 2014 is uitgevoerd, is gebleken dat in het plangebied een ophoogpakket van ten minste 1 m dik aanwezig is, met daaronder dekzand en in twee boringen een mogelijke grachtvulling, van de gracht om het laatmiddeleeuwse Blokhuis.²⁰ In 2019 heeft Econsultancy een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd en later een deel van het terrein opgegraven (zaakid. 4758543100 (215 m ten zuiden van het plangebied)). De eindrapportage is nog niet opgeleverd, maar uit het evaluatierapport blijkt dat er in het plangebied vier vindplaatsen liggen. Vindplaats 1 betreft een puntvondst van een vuurstenen kling, vermoedelijk uit het Mesolithicum, uit een donker spoor diep in de C-horizont. Er zijn verder geen indicaties voor vondsten uit deze periode. Vindplaats 2 betreft grondsporen (sloten/greppels) die op grond van hun vorm in de IJzertijd worden geplaatst. Vindplaats 3 betreft een vindplaats uit de Late Middeleeuwen, gecentreerd rondom een vermoede woontoren. De vindplaats omvat ook greppels, een gracht, een waterput en sporen zoals kuilen en paalkuilen. Vindplaats 4 dateert in de Nieuwe tijd en betreft 't Slotje, met alle daarmee verband houdende sporen zoals een boomgaard, greppel- en grachtsystemen, kelders en een bijgebouw. Van deze vindplaats bevindt zich een deel nog bovengronds, in de vorm van een monumentale boerderij. In feite behoort het hele plangebied tot deze vindplaats.²¹

Van de overige onderzoeken in de omgeving van het plangebied is het booronderzoek (zaakid. 2236486100), dat direct ten noordoosten van het plangebied, aan de oostkant van de Lageweg, is uitgevoerd, noemenswaardig, met name vanwege de ligging van de locatie in dezelfde landschappelijke context als het plangebied. Uit het onderzoek is gebleken dat er hier een 30 tot 90 cm dik eerddek aanwezig is, met daaronder een geroerde laag van 15 tot 40 cm dik, die waarschijnlijk is opgebracht. Hieronder is 20 tot 60 cm veen waargenomen, dat op 70 à 180 cm -mv over gaat in dekzand. In de top van het dekzand heeft wat inspoeling van humus uit het veen plaatsgeonden. In twee van de boringen is mogelijk een B- of BC-horizont aangetroffen in de top van het dekzand, maar ook hier wordt gesteld dat het waarschijnlijk om inspoeling uit het veen gaat. Er is geconcludeerd dat het plangebied een lage verwachting heeft en er geen vervolgonderzoek hoeft plaats te vinden.²²

¹⁹ Mol & Pels-Ouweneel, 2021.

²⁰ Hos, 2014.

²¹ Brussé, 2022.

²² Teekens & Kaptijn, 2009.

Vondstmeldingen

Vondstmeldingen zijn meldingen van vondsten die bij toeval zijn gedaan of bij archeologisch onderzoek dat niet op basis van de Monumentenwet is uitgevoerd. Het gaat hierbij veelal om onderzoeken die voor de jaren 1990 zijn uitgevoerd. Bij elke vondstmelding hoort één vondstlocatie. Een overzicht van de vondstmeldingen rondom het plangebied is opgenomen in bijlage 6.

In de omgeving van het plangebied zijn vier vondstmeldingen gedaan. Melding 2886293100, in de kern van Terheijden, 380 m ten zuiden van het plangebied, betreft de vondst van een potje met gouden munten uit de Romeinse tijd uit 1780. De exacte locatie is niet bekend. De locatie van de melding in kaart 12 is arbitrair. Melding 3153624100, 600 m ten noordoosten van het plangebied, betreft de vondst van aardewerk uit onder andere de Romeinse tijd op de Houtse Akkers bij Oosterhout, 4 km ten oosten van Terheijden. De locatie van deze vondstmelding klopt dus ook niet. Melding 3242149100, 530 m ten zuiden van het plangebied, betreft de middeleeuwse fundering van het verdwenen kasteel Bergvliet in het centrum van Terheijden en melding 2911215100, 490 m ten westen van het plangebied, betreft de vondst van aardewerk uit de Nieuwe tijd bij het uitgraven van de gracht om de Kleine Schans in 1998.

Synthese

In de omgeving van het plangebied zijn voornamelijk archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd gevonden, die zijn te relateren aan de historische lintbebouwing en wegen, de Kleine Schans en het versterkte huis 't Slotje. Verder zijn er twee vindplaatsen uit de prehistorie (Mesolithicum en IJzertijd).

2.8 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

In het plangebied worden laatpleistocene afzettingen van de Formatie van Boxtel (nat-eolische zanden en/of dekzanden) op middenpleistocene rivierafzettingen van de Formatie van Sterksel verwacht. In het eerste deel van het Holoceen heeft bodemvorming kunnen plaatsvinden, waarbij beekeerdgronden, gooreerdgronden en/of humuspodzolbodems zijn gevormd. Vanaf het Neolithicum vindt veenvorming in het gebied plaats. Het veengebied wordt in de Late Middeleeuwen (vanaf de 13^e eeuw) ontgonnen. In het westen grenst het plangebied aan een turfvaart, de Vaartkantsevliet, en ook in het zuidelijke deel van het plangebied heeft een turfvaart gelegen, de Ruitersvaart. Deze vaart is voor de 19^e eeuw gedempt. Na de ontvening is het plangebied opgehoogd met een plaggendeek. Onder het plaggendeek is mogelijk een opgebracht zandpakket aanwezig. Het plangebied is sinds de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd altijd als landbouwgrond gebruikt.

Op grond van de landschappelijke en historische ontwikkeling heeft het plangebied de volgende archeologische verwachting (zie ook tabel 2-1):

Mesolithicum

Als in de top van de pleistocene afzettingen een podzolbodem is gevormd, dan is dit een indicatie dat het landschap (tijdelijk) droog genoeg is geweest voor bewoning en heeft dit niveau een middelhoge archeologische verwachting voor bewoningsresten uit het Mesolithicum. Uit deze periode worden kampementen van jager-verzamelaars verwacht. Gezien de ligging van het plangebied aan de rand van het dal van de Mark, is de verwachting hoog te noemen.

De omvang van kampementen kan variëren van zeer klein ($<50 \text{ m}^2$) tot groot ($> 1.000 \text{ m}^2$). Archeologische resten worden verwacht in de vorm van een vondstlaag met strooiing van voornamelijk vuursteen en houtskool en grondsporen in de vorm van haardkuilen. De resten kunnen in het hele plangebied verwacht worden, mits er nog een (grotendeels) intact podzolbodem aanwezig is. Als de podzolbodem is verdwenen of als er geen aanwijzingen zijn dat er ooit een podzolbodem is gevormd, dan is de verwachting laag.

Het pleistocene landschap is eerst afgedekt geweest door veen en later door een antropogeen dek. De afzettingen liggen bovendien beneden het grondwaterpeil en er hebben geen diepe grondroerende werkzaamheden plaatsgevonden in het plangebied. Archeologische resten, ook de organische, zijn waarschijnlijk goed geconserveerd.

Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd

De verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd is weliswaar hoog, maar beperkt zich tot resten van infrastructuur en resten van agrarische productie.

Resten van agrarische productie worden verwacht in de vorm van een plaggendek met strooiing van houtskool en (bouw)keramiek. Het plaggendek wordt aan het maaiveld verwacht en de top is verploegd. Structuren worden niet verwacht, behalve gedempte verkavelingssloten in en onder het eerddek. Gezien de ligging boven het grondwaterpeil worden geen of slecht geconserveerde organische resten verwacht. De archeologische waarde van een plaggendek is beperkt.

In het zuidelijke deel van het plangebied worden resten van de infrastructuur uit de periode van de veenontginning verwacht, in de vorm van de gedempte Ruitersvaart. Deze gedempte turfvaart wordt verwacht onder het eerddek en is waarschijnlijk niet geroerd door moderne grondroerende activiteiten. De vaart loopt over een afstand van circa 125 m door het plangebied en heeft waarschijnlijk een breedte van enkele meters gehad.

Overige periodes

Resten uit het (Laat-)Paleolithicum worden niet verwacht. Vindplaatsen uit deze periode betreffen vooral kampementen uit het laatglaciale Bølling-Allerød-interstadiaal. Deze vindplaatsen zijn met name bewaard gebleven onder in de Jonge Dryas gevormde dekzandruggen en -kopjes en die worden in het plangebied niet verwacht.

Resten uit de periode Neolithicum – Late Middeleeuwen (tot aan de veenontginning) worden niet verwacht, omdat het gebied in deze periode veranderde in een veenmoeras dat niet geschikt is voor bewoning. Daarnaast is het veen grotendeels verdwenen en daarmee ook de archeologische record uit deze periode.

Tabel 2-1 Gespecificeerde archeologische verwachting

Datering	Verwachting en complextype	Omvang	Locatie en datering	Uiterlijke kenmerken	Gaafheid en conservering
Laat-Paleolithicum	-	-	-	-	-
Mesolithicum	middelhoge verwachting; bewoning; kampement	onbekend	in het hele plangebied, in de top van de pleistocene afzettingen, onder een antropogeen ophoogpakket en eventueel een restje veen, als er een podzolbodem aanwezig is.	vondstlaag met strooiing van vuursteen en houtskool; haardkuilen	afgedekt door jongere afzettingen en onder het grondwaterpeil, dus archeologische resten zijn waarschijnlijk goed bewaard gebleven
Neolithicum - Late Middeleeuwen	-	-	-	-	-
Late Middeleeuwen	hoge verwachting; infrastructuur; waterweg; gedempte turfvaart	lijnelement met een lengte van 125 m	in het zuidelijke deel van het plangebied, onder het eerddek.	slootvulling	afgedekt door het eerddek en waarschijnlijk onder het grondwaterpeil, geen aanwijzingen voor diepe grondroerende werkzaamheden, dus archeologische resten zijn waarschijnlijk goed bewaard gebleven
Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	hoge verwachting; agrarische productie; plaggendek	niet relevant	in het hele plangebied vanaf het maaiveld.	eerddek met strooiing van houtskool en (bouw)keramiek; gedempte kavelsloten	niet relevant

2.9 Conclusie bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat in het plangebied resten van bewoning uit het Mesolithicum, een gedempte turfvaart uit de late Middeleeuwen en een plaggendek uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd worden verwacht. Met name bewoningsresten zijn in potentie behoudenswaardige archeologische waarden. De gedempte turfvaart en het eerddek hebben meer een cultuurhistorisch belang en het plaggendek heeft een lage archeologische waarde.

Om de archeologische verwachting met betrekking tot bewoningresten uit het Mesolithicum te toetsen en aan te vullen, is vervolgonderzoek in de vorm van een inventariserend veldonderzoek noodzakelijk.

Het inventariserend veldonderzoek doorloopt drie stappen. De eerste stap, de verkennende fase, heeft tot doel inzicht te geven in de bodemopbouw en de mate van verstoring binnen het plangebied, om kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. De tweede stap, de karterende fase, heeft tot doel vindplaatsen op te sporen en te begrenzen. De derde stap, de waarderende fase, heeft tot doel vindplaatsen te waarderen, om zo te bepalen of ze behoudenswaardig zijn of niet. Na elke fase kan worden besloten of een volgende stap nodig is. Afhankelijk van de te verwachten resten en de fase, kan het onderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) of andere methoden (IVO-O: booronderzoek, geofysisch onderzoek, oppervlaktekartering etc.) worden uitgevoerd.

Om de archeologische verwachting met betrekking tot bewoningsresten te toetsen, kan in eerste instantie het best een verkennend booronderzoek (inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, door middel van boringen) worden uitgevoerd.

3 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

3.1 Doelstelling

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een verkennend booronderzoek (inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, door middel van boringen). Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en aanvullen van het archeologisch verwachtingsmodel. Het specifieke doel van het verkennend booronderzoek is inzicht geven in de bodemopbouw en de mate van verstoring binnen het plangebied, om kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. Het doel kan ook worden verwoord als een tweeledige vraag, namelijk: wordt de archeologische verwachting uit het bureauonderzoek bevestigd en/of genuanceerd door het veldonderzoek en is er daardoor vervolgonderzoek nodig?

3.2 Methoden

Het verkennend booronderzoek is uitgevoerd conform KNA-protocol 4003²³, volgens specificaties VS01, VS03 en VS05. Daarnaast wordt het onderzoek uitgevoerd conform beleid voor archeologisch onderzoek binnen de gemeente Drimmelen.

Het veldonderzoek is in oktober 2022 uitgevoerd door drs. A.J. Wullink (senior KNA-prospector) en R.S. Verheij, MSc. Voorafgaand aan het veldwerk is door drs. A.J. Wullink een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld.

In het plangebied zijn in totaal veertien boringen geplaatst, in een verspringend grid van 50 x 35 m. Ten opzichte van dit grid zijn de boringen in het veld her en der verplaatst om de aanwezige beplanting te ontzien. De boringen zijn doorgezet tot een maximale diepte van 200 cm -mv. De locatie van de boringen is bepaald met behulp van GPS. De maaiveldhoogte is bepaald aan de hand van het AHN. De locatie van de boringen is te zien op kaart 13.

Voor de boringen is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn lithologisch beschreven conform de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode.²⁴ De boorbeschrijvingen zijn te vinden in bijlage 7.

3.3 Resultaten

Bodemopbouw

De bodemopbouw in het plangebied is als volgt. In alle boringen is aan het maaiveld een homogeen, zwak siltig, zwak humeus zandpakket aangetroffen. Dit pakket heeft een dikte van 30 tot 80 cm. De basis ligt tussen -0,2 en -0,8 m NAP. Het pakket is geïnterpreteerd als een plaggendek.

²³ BRL SIKB 4000 Archeologie; versie 4.1, 2018.

²⁴ Bosch, 2008.

Onder het homogene zanddek is in de meeste boringen, met uitzondering van boringen 10 en 12, een al dan niet humeus zandpakket aangetroffen. Het pakket oogt rommelig en bevat veelal veenbrokken. Dit pakket heeft een dikte van 5 tot 115 cm en de basis ligt tussen -0,4 en -1,45 m NAP. Boring 6 is in deze laag, op een diepte van circa 1 m -mv, gestaakt op een stobbe of iets dergelijks. Deze laag is geïnterpreteerd als een antropogeen ophoogpakket, dat na de ontvening van het gebied, samen met het plaggendek, in één keer is aangebracht om het gebied geschikt te maken voor landbouw.

Onder het rommelige pakket is in twee boringen, 3 en 14, een laag rietveen aangetroffen, die aan de basis overgaat in een gliedelaag. Gliede is amorf organisch materiaal, dat door inspoeling van humus ontstaat op de overgang van veen naar zand. In boring 3 is dit organische pakket 20 cm dik en ligt de basis op 1,0 m -mv/-0,85 m NAP. In boring 14 is de organische laag 70 cm dik en ligt de basis op 1,2 m -mv/-1,6 m NAP. Het veen is een restant van het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop) dat in de periode Neolithicum – Middeleeuwen is gevormd.

Onder de geroerde laag of de veenlaag is matig fijn zand aangetroffen. Naar onderen toe wordt de sortering slechter. De top van dit zandpakket ligt tussen 0,5 en 1,55 m -mv/-0,4 en -1,6 m NAP. Deze zanden betreffen laatglaciale dekzanden (Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden), die naar onderen toe overgaan in laatpleniglaciale nat-eolische zanden (Formatie van Bostel).

In boringen 1, 2, 7, 10 en 12 is in de top van het zand een podzolbodem aanwezig, in de vorm van een Ah-, Bh-, Bhs- en/of BC-horizont. In boring 10 is de A-horizont verdwenen en ligt de B-horizont direct onder het opgebrachte pakket.

In boringen 8 en 11 is de top van het zand sterk humeus, op het venige af. In beide boringen liep de boor direct onder deze laag leeg, al was in boring 8 nog een beetje van een C-horizont te zien. Hier is mogelijk sprake van een A-horizont die is verrijkt met amorfe humus uit het veen (vgl. gliede op het zand).

In de overige boringen is meteen de C-horizont aangetroffen. In boringen 3, 4, 8 en 14 heeft in de top van het veen ook wat humusinspoeling vanuit het veen plaatsgevonden.

De resultaten van het booronderzoek zijn weergegeven op kaart 14. Hier is ook, op basis van de boordata, de diepte van de top van het dekzand gemodelleerd. Te zien is dat er sprake is van een westnoordwest – oost-zuidoost georiënteerde dekzandrug waarvan de top tussen -0,8 en -0,4 m NAP ligt. De aangetroffen podzolbodems liggen duidelijk in de hoogste delen van het landschap.

Archeologische indicatoren

In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren waargenomen. Het gaat hier echter om een verkennend bodemonderzoek, dat zich richt op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden en niet zo zeer op het onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische vondsten en/of sporen.

3.4 Conclusie inventariserend veldonderzoek

Het doel van het van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en aanvullen van het archeologisch verwachtingsmodel. Het specifieke doel van het verkennend booronderzoek is inzicht geven in de bodemopbouw en de mate van verstoring binnen het plangebied, om kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek.

Volgens het bureauonderzoek worden laatpleistocene afzettingen van de Formatie van Bortel (nat-eolische zanden en/of dekzanden) op middenpleistocene rivierafzettingen van de Formatie van Sterksel verwacht. In het eerste deel van het Holoceen heeft bodemvorming kunnen plaatsvinden, waarbij beekerdgronden, goorerdgronden en/of humuspodzolbodems zijn gevormd. Vanaf het Neolithicum vindt veenvorming in het gebied plaats. Het veengebied wordt in de Late Middeleeuwen (vanaf de 13^e eeuw) ontgonnen. In het westen grenst het plangebied aan een turfvaart, de Vaartkantsevlief, en ook in het zuidelijke deel van het plangebied heeft een turfvaart gelegen, de Ruitersvaart. Deze vaart is voor de 19^e eeuw gedempt. Na de ontvening is het plangebied opgehoogd met een plaggendeek. Onder het plaggendeek is mogelijk een opgebracht zandpakket aanwezig. Het plangebied is sinds de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd altijd als landbouwgrond gebruikt. Op basis hiervan heeft het plangebied een archeologische verwachting voor resten van bewoning uit het Mesolithicum, een gedempte turfvaart uit de late Middeleeuwen en een plaggendeek uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd.

Het veldonderzoek heeft aangetoond dat in het plangebied, zoals verwacht, een plaggendeek aanwezig is met daaronder een opgebracht zandpakket. Beide pakketten zijn na de ontvening in de Late Middeleeuwen opgebracht om het gebied geschikt te maken voor landbouw. Onder het opgebrachte pakket zijn in een paar boringen restanten van het Hollandveen Laagpakket (Formatie van Bortel) aangetroffen, dat in de Late Middeleeuwen is afgegraven. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor getijdeafzettingen die na de Sint-Elizabethsvloed van 1421 in het plangebied zijn afgezet.

Onder het opgebrachte pakket en het restveen zijn pleistocene afzettingen aangetroffen, in de vorm van dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Bortel), dat naar onder overgaat in nat-eolisch zand (Formatie van Bortel). De top van het pleistocene maaiveld ligt tussen 0,5 en 1,55 m -mv/-0,4 en -1,6 m NAP. Er is duidelijk sprake van een westnoordwest – oostzuidoost georiënteerd dekzandrug en op de hoogste delen van deze rug is een podzolbodem aangetroffen. In de overige boringen is alleen een (moerige) A-horizont of direct de C-horizont aangetroffen onder het veen.

Op grond van bovenstaande wordt de archeologische verwachting met betrekking tot bewoningsresten uit het Mesolithicum voor een deel van plangebied bevestigd. Op kaart 15 is op basis van een interpolatie het gebied aangegeven waarbinnen resten uit het Mesolithicum worden verwacht. Door de ligging aan de Mark en de aanwezigheid van een dekzandrug met podzolbodem is de verwachting eerder hoog dan middelhoog te noemen. De verwachting voor de aanwezigheid van een plaggendeek uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd is ook bevestigd. De verwachting met betrekking tot de turfvaart kon met de toegepaste onderzoeksmethode niet worden getoetst. In tabel 3-1 is de gespecificeerde verwachting na uitvoering van het veldonderzoek weergegeven.

De in paragraaf 3.1 gestelde tweeledige vraag kan als volgt beantwoord worden: ja, de archeologische verwachting uit het bureauonderzoek is bevestigd door het veldonderzoek en ook enigszins genuanceerd en daardoor is vervolgonderzoek nodig.

Tabel 3-1 Gespecificeerde archeologische verwachting na het verkennend booronderzoek

Datering	Verwachting en complextype	Omvang	Locatie en datering	Uiterlijke kenmerken	Gaafheid en conservering
Laat-Paleolithicum	-	-	-	-	-
Mesolithicum	hoge verwachting; bewoning; kampement	onbekend	in een deel van het plangebied, in de top van de pleistocene afzettingen, waar deze tussen -0,4 en -0,8 m NAP liggen en waar een podzolbodem is gevormd, onder een antropogeen ophoogpakket	vondstlaag met strooiing van vuursteen en houtskool; haardkuilen	afgedekt door jongere afzettingen en onder het grondwaterpeil, dus archeologische resten zijn waarschijnlijk goed bewaard gebleven
Neolithicum - Late Middeleeuwen	-	-	-	-	-
Late Middeleeuwen	hoge verwachting; infrastructuur; waterweg; gedempte turfvaart	lijnelement met een lengte van 125 m	in het zuidelijke deel van het plangebied, onder het eerddek	slootvulling	afgedekt door het eerddek en waarschijnlijk onder het grondwaterpeil, geen aanwijzingen voor diepe grondroerende werkzaamheden, dus archeologische resten zijn waarschijnlijk goed bewaard gebleven
Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd	hoge verwachting; agrarische productie; plaggendek	niet relevant	in het hele plangebied vanaf het maaiveld	eerddek met strooiing van houtskool en (bouw)keramiek; gedempte kavelsloten	niet relevant

4 CONCLUSIE EN ADVIES

Uit het vooronderzoek kan worden geconcludeerd dat een deel van het plangebied een hoge verwachting voor bewoningsresten uit het Mesolithicum heeft. Hier komen in de ondergrond pleistocene afzettingen voor, met daarin een intacte podzolbodem. De pleistocene afzettingen liggen hier tussen -0,4 en - 0,8 m NAP en zullen waarschijnlijk worden geroerd tijdens de voorgenomen herontwikkeling van het gebied. Deze mesolithische resten worden verwacht in de vorm van kampementen met een vondstlaag met strooiing van voornamelijk vuursteen en houtskool. De omvang van de te verwachten kampementen is niet bekend en de te verwachten vondstdichtheid evenmin. Daarnaast wordt in de het zuiden van het plangebied een gedempte turfvaart uit de Late Middeleeuwen, de Ruitersvaart, verwacht en is in het plangebied een plaggendek uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd aanwezig. De verwachting voor het aantreffen van de gedempte turfvaart en het plaggendek is hoog. Deze elementen hebben vooral een cultuurhistorisch belang, omdat ze inzicht geven in de ontginningsgeschiedenis van het gebied.

Ten aanzien van de verwachting voor vindplaatsen uit het Mesolithicum adviseert Econsultancy om, voorafgaand aan vergunningplichtige werkzaamheden, een inventariserend veldonderzoek, karterende fase, uit te voeren in die delen van het plangebied waar de pleistocene zanden relatief hoog liggen en waar podzolbodems zijn aangetroffen (zie kaart 15). Het onderzoek heeft tot doel vindplaatsen op te sporen en te begrenzen. Omdat archeologische resten voornamelijk in de vorm van een vondstlaag met strooiing van vuursteen worden verwacht, kan dit onderzoek het best worden uitgevoerd in de vorm van een karterend booronderzoek op basis van de Leidraad inventariserend veldonderzoek, deel karterend booronderzoek.²⁵ Uitgaande van een middelgrote vindplaats met een lage vondstdichtheid, kan het best worden gekozen voor methode A4.

Ten aanzien van de gedempte turfvaart in het zuidelijke deel van het plangebied adviseert Econsultancy om, voorafgaand aan vergunningplichtige werkzaamheden, een inventariserend veldonderzoek, karterende fase, uit te voeren om de ligging van de turfvaart vast te stellen. Dit onderzoek kan het best worden uitgevoerd in de vorm van een (extensief) proefsleuvenonderzoek, waarbij enkele proefsleuven worden aangelegd dwars op het verwachte tracé van de turfvaart (zie kaart 15). Het onderzoek moet worden uitgevoerd op grond van een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen.

De archeologische waarde van het plaggendek is beperkt. De aanwezigheid is vastgesteld en hoeft niet verder onderzocht te worden.

Bovenstaand advies is van Econsultancy. Er is, op grond van de gebruikte onderzoeksmethode, geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven. Over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig uitsluitel worden gegeven. Aan dit advies kunnen geen rechten worden ontleend. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Drimmelen), die vervolgens het advies over neemt of niet.

²⁵ Tol, Verhagen & Verbruggen, 2012.

Als het plangebied nu of in de toekomst door de gemeente Drimmelen wordt vrijgegeven voor bodemroerende werkzaamheden, dan blijft er, conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016, een meldingsplicht bestaan. Eventuele archeologische resten die bij werkzaamheden worden aangetroffen moeten worden gemeld bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

BRONNENOVERZICHT

Archis 3; Archeologische gebeurtenissen, 2022: . Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Beschikbaar op: <https://archis.cultureelerfgoed.nl/zoekenenvinden/#/zaak/search> (Geraadpleegd: 17 juni 2022).

Archis 3, Archeologische Monumenten (AMK), 2014: . Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Beschikbaar op: <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Archeologie%2Din%2DNederland#> (Geraadpleegd: 18 november 2021).

Ball, E.A.G., e.a., 2016: *Westelijk Noord- Brabant in het Malta-tijdperk Synthetiserend onderzoek naar de bewonings geschiedenis van het westelijk deel van het Brabants zandgebied*. DANS Data Station Archaeology. Beschikbaar op: <https://archaeology.datastations.nl/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.17026/dans-2zv-e83q> (Geraadpleegd: 25 augustus 2022).

Basisregistratie Ondergrond Catalogus Model grondwaterspiegeldiepte, 2022: . Beschikbaar op: <https://docs.geostandaarden.nl/bro/wdm/#karakteristieken-van-de-grondwaterspiegeldiepte> (Geraadpleegd: 24 januari 2022).

Berkel, G. van & K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie*. 3e herziene druk. Het Spectrum, Houten.

'Bodemkaart legenda', zonder datum: . NGR/Wageningen Environmental Research. Beschikbaar op: <https://legenda-bodemkaart.bodemdata.nl/bodemclassificatie/item/kalkloze-zandgronden/eerdgronden/gooreerdgronden/pzn21> (Geraadpleegd: 20 oktober 2022).

Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, versie 1.1*. (Deltares-rapport 2008-U-R0881/A). Beschikbaar op: https://sikb.nl/doc/archeo/leidraden/Leidraad%20ASB%20versie%205_2%20geactualiseerd%20september%202008.pdf.

BRL SIKB 4000 Archeologie; versie 4.1, 2018: SIKB. Beschikbaar op: <https://sikb.nl/archeologie/richtlijnen/brl-sikb-4000> (Geraadpleegd: 11 november 2021).

'BRO - Bodemkaart van Nederland 1:50.000', 2018: . NGR/Wageningen Environmental Research. Beschikbaar op: <https://nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search;jsessionid=11F26FB095C4D0E1D6AC7C8A4B52D94D#/metadata/ed960299-a147-4c1a-bc57-41ff83a2264f>.

'BRO - Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50:000', 2019: . NGR/Wageningen Environmental Research. Beschikbaar op: <https://nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search#/metadata/459231d0-7379-4f26-a444-7616e1d888f0>.

BRO - Grondwaterspiegeldiepte Model voor Nederland (50x50 meter grid), 2021: . NGR/Wageningen Environmental Research. Beschikbaar op: <https://nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search#/metadata/757a7c50-540d-4105-9135-73f09f700743>.

Brouwer, F. & M.M. van der Werff, 2012: *Vergraven gronden. Inventarisatie van 'diepe' groundbewerkingen, ophogingen en afgravingen*. Alterra.

Brussé, S., 2022: *Evaluatierapport archeologisch onderzoek Schansstraat te Terheijden in de gemeente Drimmelen*. (Econsultancy-evaluatierapport 1756.003).

'Geologische kaart', 2021: . TNO Geologische Dienst Nederland. Beschikbaar op: <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen> (Geraadpleegd: 13 juni 2022).

Hos, T., 2014: *Archeologisch bureau- en booronderzoek. Schansstraat 11 te Terheijden, gemeente Drimmelen*. (Econsultancy-rapport 13123956). Boxmeer. Beschikbaar op: <https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/243/2433056/afm/>.

Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME), zonder datum: . Beschikbaar op: <http://ikme.nl/ikmekkaart.html> (Geraadpleegd: 18 november 2021).

Jongmans, A., e.a., 2013: *Landschappen van Nederland*. Wageningen Academic Publishers.

Kaartbank Provincie Noord-Brabant; kaartlagen erfgoed, zonder datum: . Beschikbaar op: <https://noord-brabant.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=b6414403ef5e4e9aa8875a7c366209c6> (Geraadpleegd: 21 oktober 2022).

Kadaster, Basisregistratie Kadaster (BRK), 2013: 'Kadastrale Kaart v4 WFS'. Beschikbaar op: <https://www.nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search#/metadata/ff9315c8-f25a-4d01-9245-5cf058314ebf>.

Kadaster, Basisregistratie Topografie (BRT), 2021: 'TOP25raster'. Beschikbaar op: <https://www.nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/api/records/44061dee-c6cf-4a94-8513-7370867ad32e>.

Kadaster, Basisregistratie Topografie (BRT), 2022: 'TOP10NL'. Beschikbaar op: <https://www.nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/api/records/29d5310f-dd0d-45ba-abad-b4ffc6b8785f> (Geraadpleegd: 7 oktober 2022).

Kadaster, Landelijke Voorziening Beeldmateriaal, 2021: 'Luchtfoto Beeldmateriaal / PDOK RGB 25cm en 7,5cm WMTS'. Beschikbaar op: <https://www.nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search#/metadata/c82a783a-9a58-4761-a809-b4c5d90dcd35>.

'Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Zandvoort, Noord Holland, sectie A, blad 01 (MIN07143A01)', zonder datum: . Beschikbaar op: <https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/rce-mediabank/detail/a76b4752-94d7-11e5-aeb8-2b1de82017ec> (Geraadpleegd: 19 december 2022).

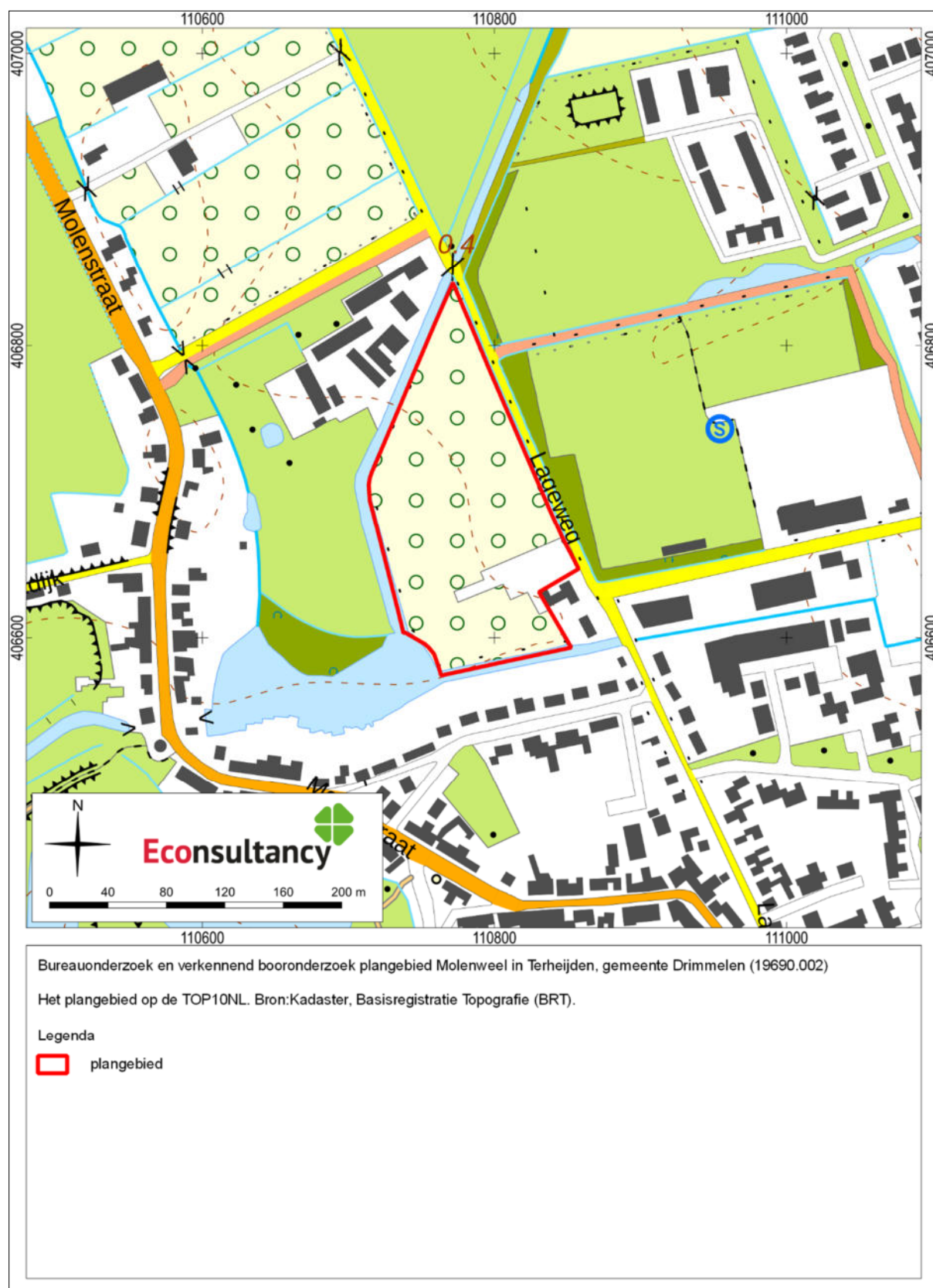
Koopmanschap, H.J.L.C., M. Visser-Poldervaart, M.H. Arkema & M. Mutsaers, 2011: *Erfgoedkaart Drimmelen; een verleden op zand en onder klei*. (Archeologische Rapporten Oranjewoud 2010/120). Heereveen.

Koopmanschap, H.J.L.C. & L. Weterings-Korthorst, 2013: 'Nota Archeologie gemeente Drimmelen'.

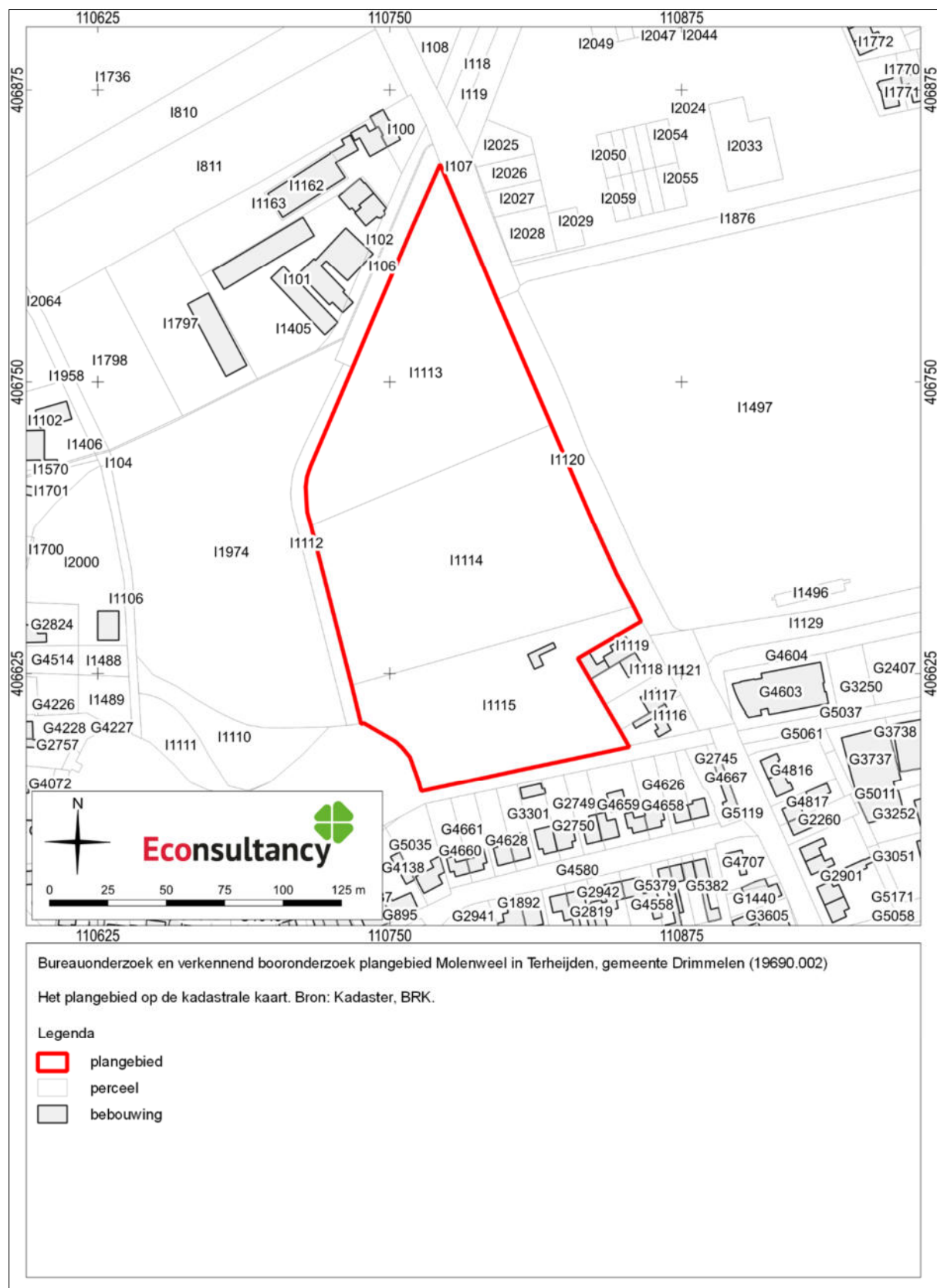
- Leenders, K.A.H.W., 2013: *Verdwenen venen: een onderzoek naar de ligging en exploitatie van thans verdwenen venen in het gebied tussen Antwerpen, Turnhout, Geertruidenberg en Willemstad ; 1250 - 1750*. Actualisering 2013. Pictures Publ, Woudrichem.
- Mol, E. & A. Pels-Ouweneel, 2021: *Terheijden, Doorgaande Route. Gemeente Drimmelen (NB). Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P)*. (Transect-rapport 3406). Nieuwegein. Beschikbaar op: <https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/468/4681390/afm/>.
- Mulder, E.F. de, e.a., 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof, Groningen/Houten.
- Omgevingsrapportage Noord-Brabant*, zonder datum: . Beschikbaar op: <https://noord-brabant.omgevingsrapportage.nl/> (Geraadpleegd: 7 oktober 2022).
- Op weg naar een eigen kerk voor Terheijden - BHIC*, zonder datum: . Beschikbaar op: <https://www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/op-weg-naar-een-eigen-kerk-voor-terheijden> (Geraadpleegd: 21 oktober 2022).
- Raap, E., O. Brinkkemper & H. Baas, 2022: *Panorama Landschap. Karakterisering van het Nederlandse Landschap in 78 regio's*. (RONC 1). Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.
- Stouthamer, E., K.M. Cohen & W.Z. Hoek, 2015: *De vorming van het land*. Perspectief Uitgevers, Utrecht.
- Teekens, P.C. & E. Kaptijn, 2009: *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek sportvelden Terheijden, Gemeente Drimmelen (NB)*. (Archeologische Rapporten Oranjewoud 2009/31). Heereveen. Beschikbaar op: <https://doi.org/10.17026/dans-x4a-fmy9>.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen, 2012: 'Leidraad inventariserend veldonderzoek; deel: karterend booronderzoek'. SIKB. Beschikbaar op: https://sikb.nl/doc/archo/leidraden/KNA%20Leidraad%20IVO%20karterend%20booronderzoek%20definitief_04122012%20v%202.0.pdf (Geraadpleegd: 30 oktober 2022).
- Topotijdreis: 200 jaar topografische kaarten*, zonder datum: *Topotijdreis*. Beschikbaar op: <https://www.topotijdreis.nl> (Geraadpleegd: 15 november 2021).
- Turfdatabank*, zonder datum: . Beschikbaar op: <https://geoloket.provincieantwerpen.be/geoloketten/?viewer=extern&LayerTheme=12&extent=371183.1034793,6619826.820527,643298.9241744,6793491.748791,102100> (Geraadpleegd: 28 juli 2022).
- Vos, P., J. Bazelmans, M. van der Meulen & H. Weerts, 2018: *Atlas van Nederland in het Holoceen*. Prometheus, Amsterdam.

KAARTEN

Kaart 1. Het plangebied op de TOP10NL

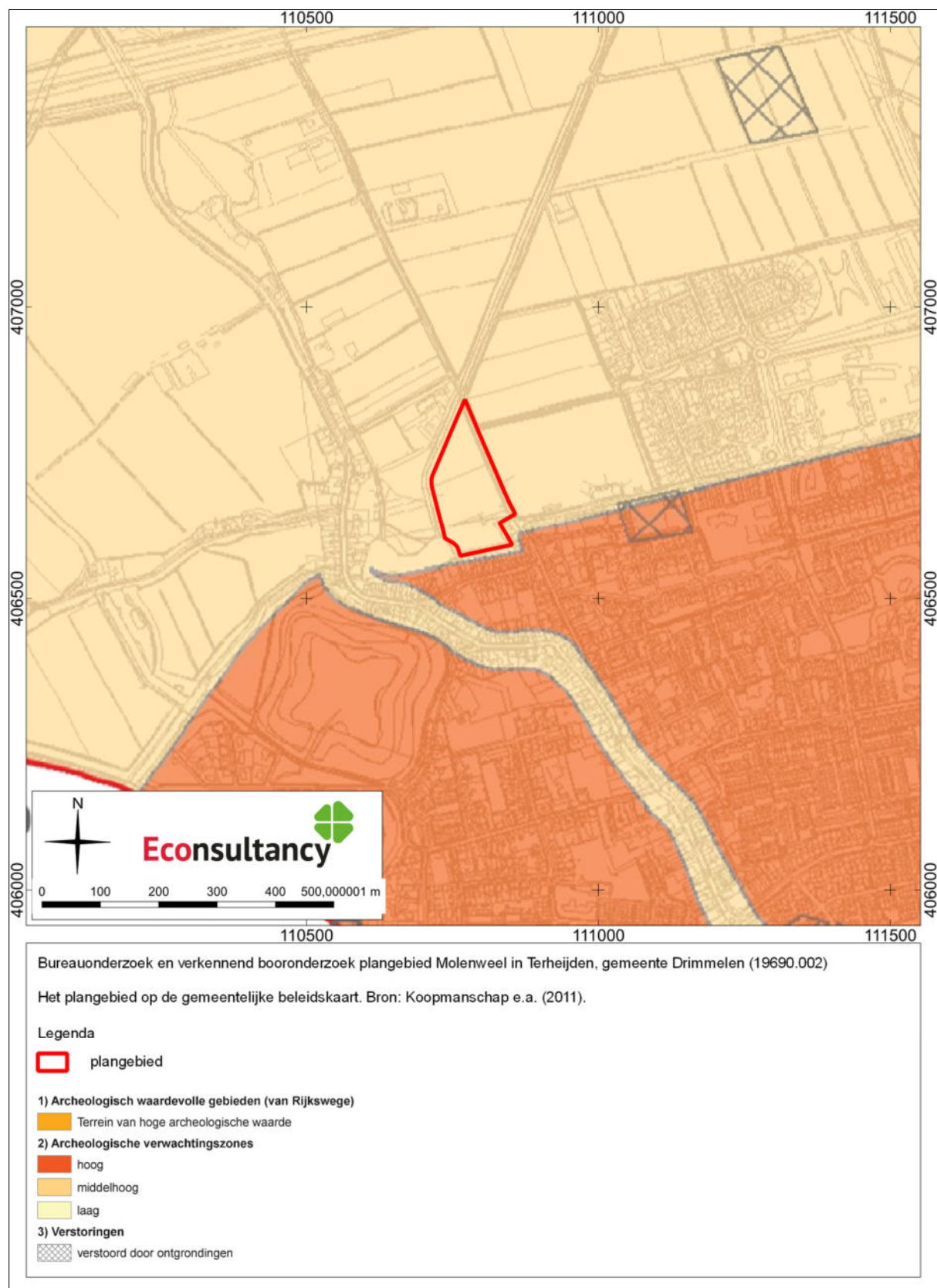
Kaart 2. Het plangebied op de kadastrale kaart

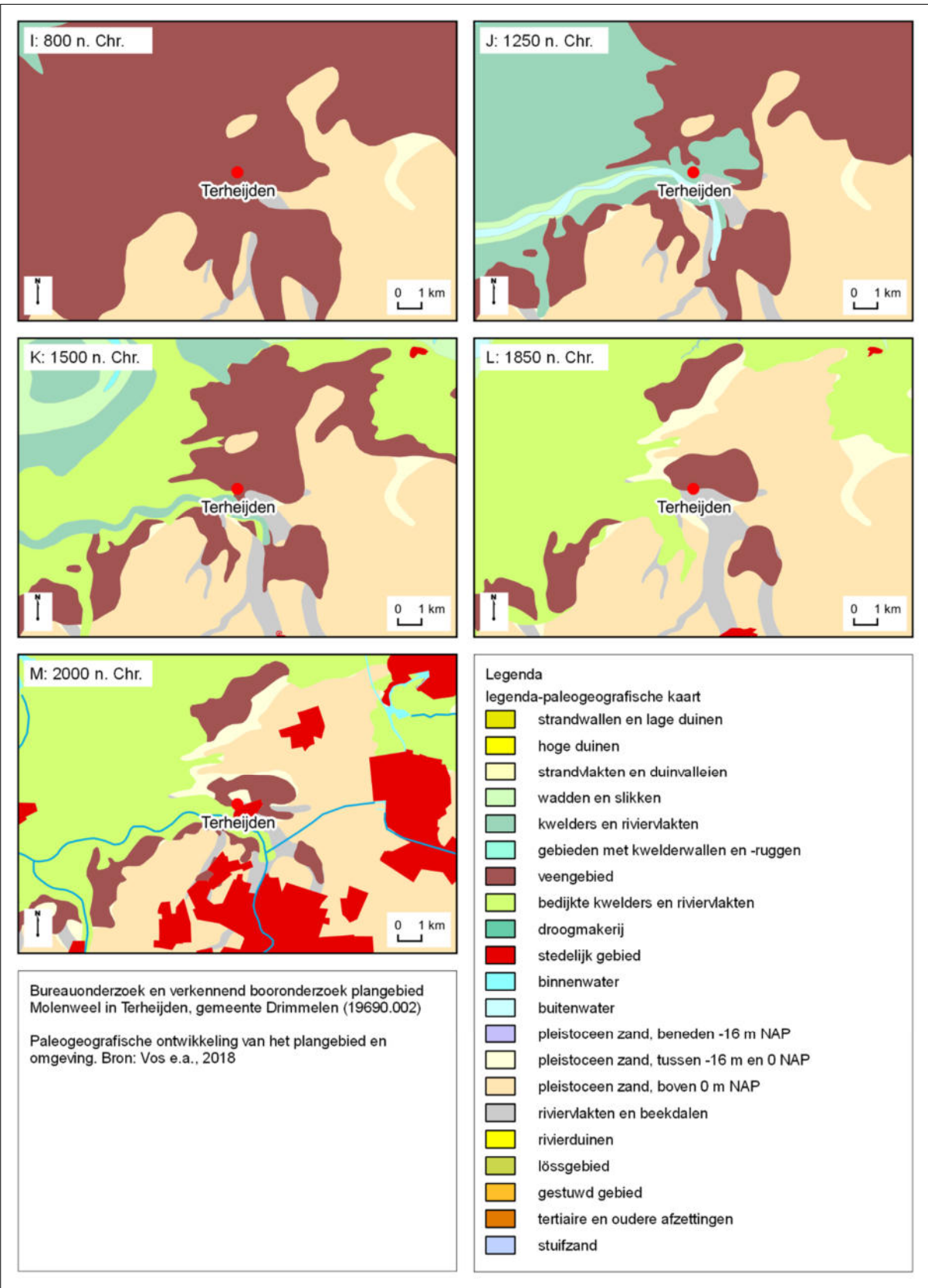
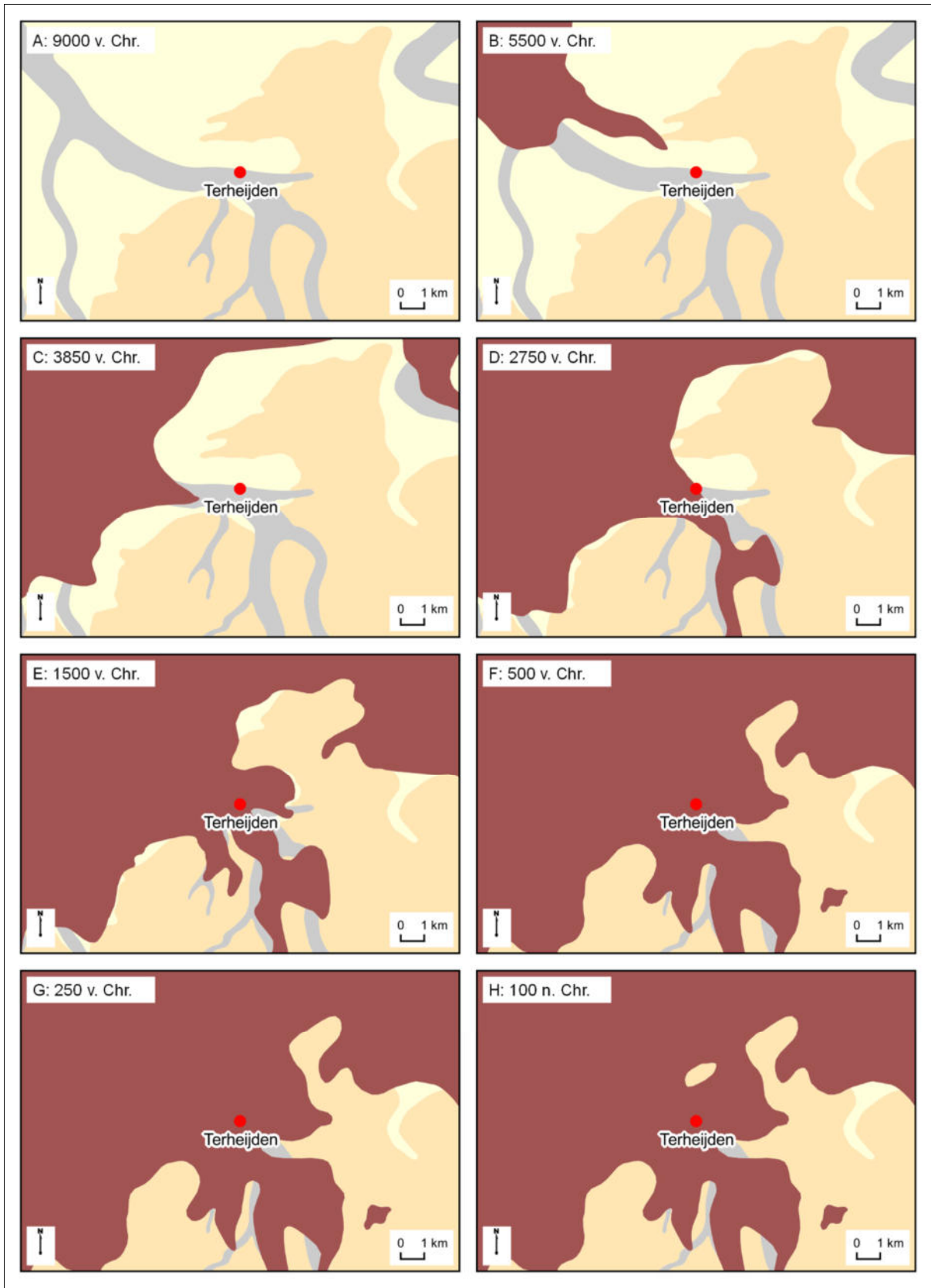
Kaart 3. Het plangebied op een luchtfoto

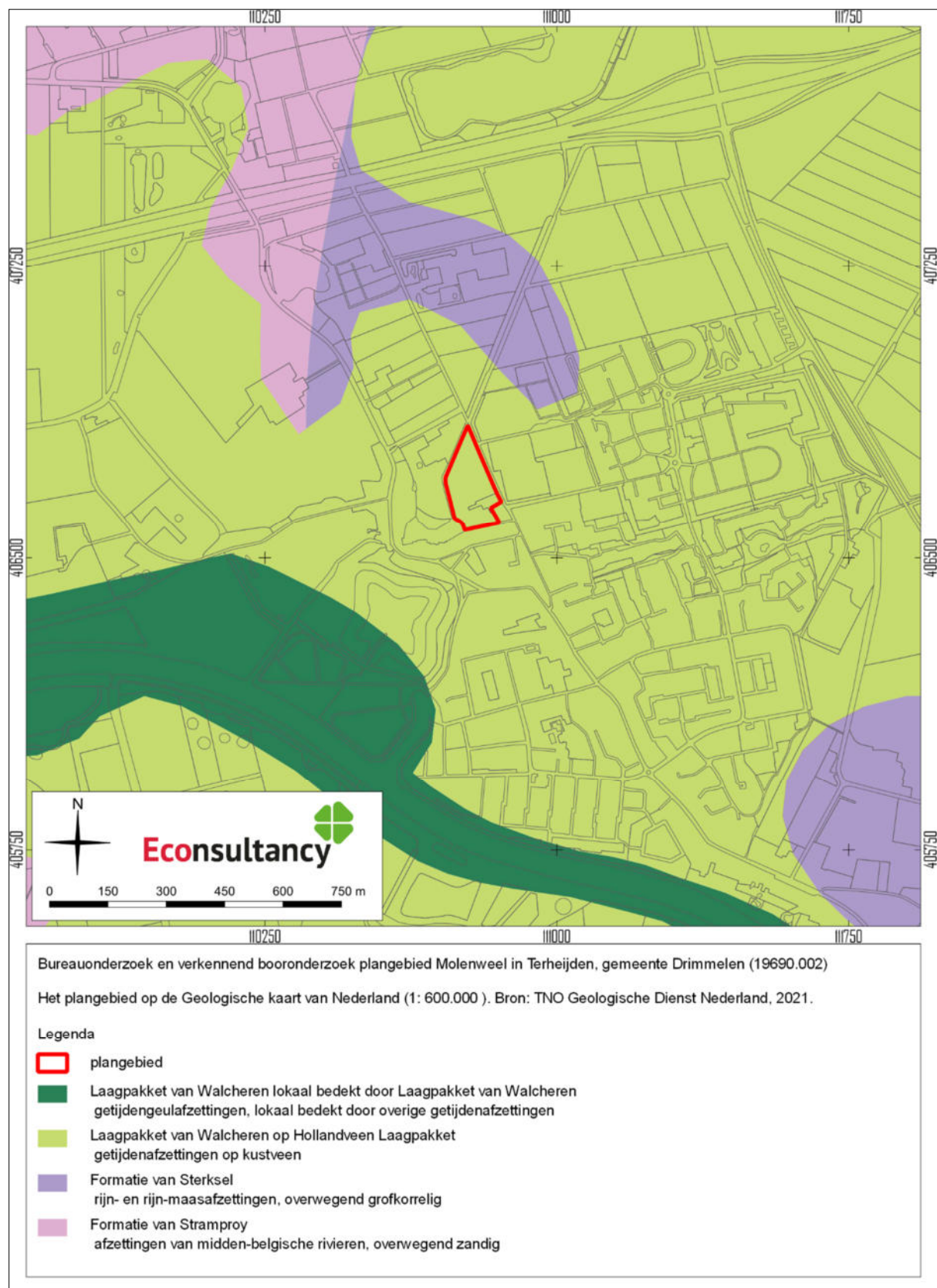
Kaart 4. Het plangebied op de gemeentelijke beleidskaart

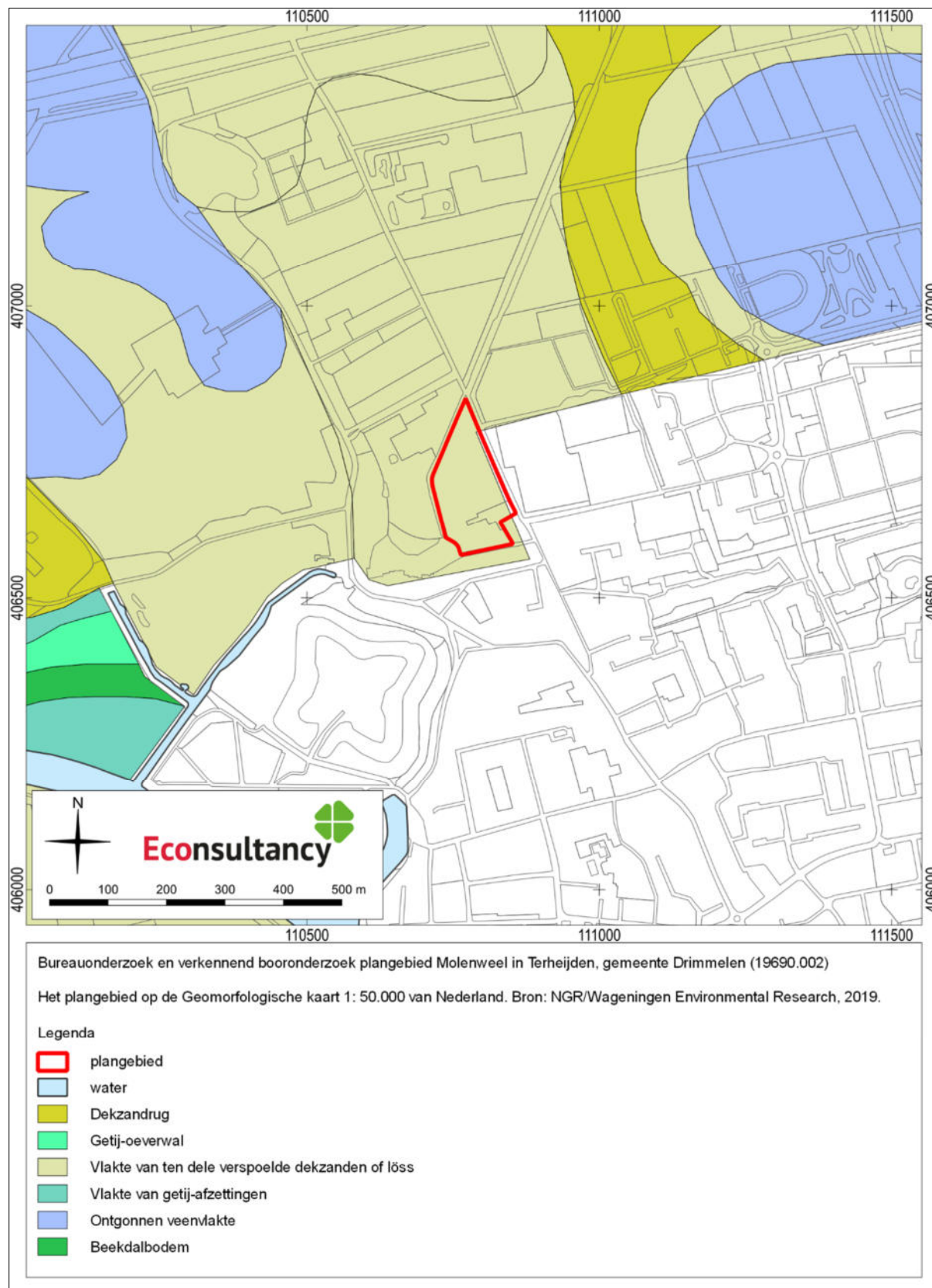
Kaart 5. Paleogeografische ontwikkeling

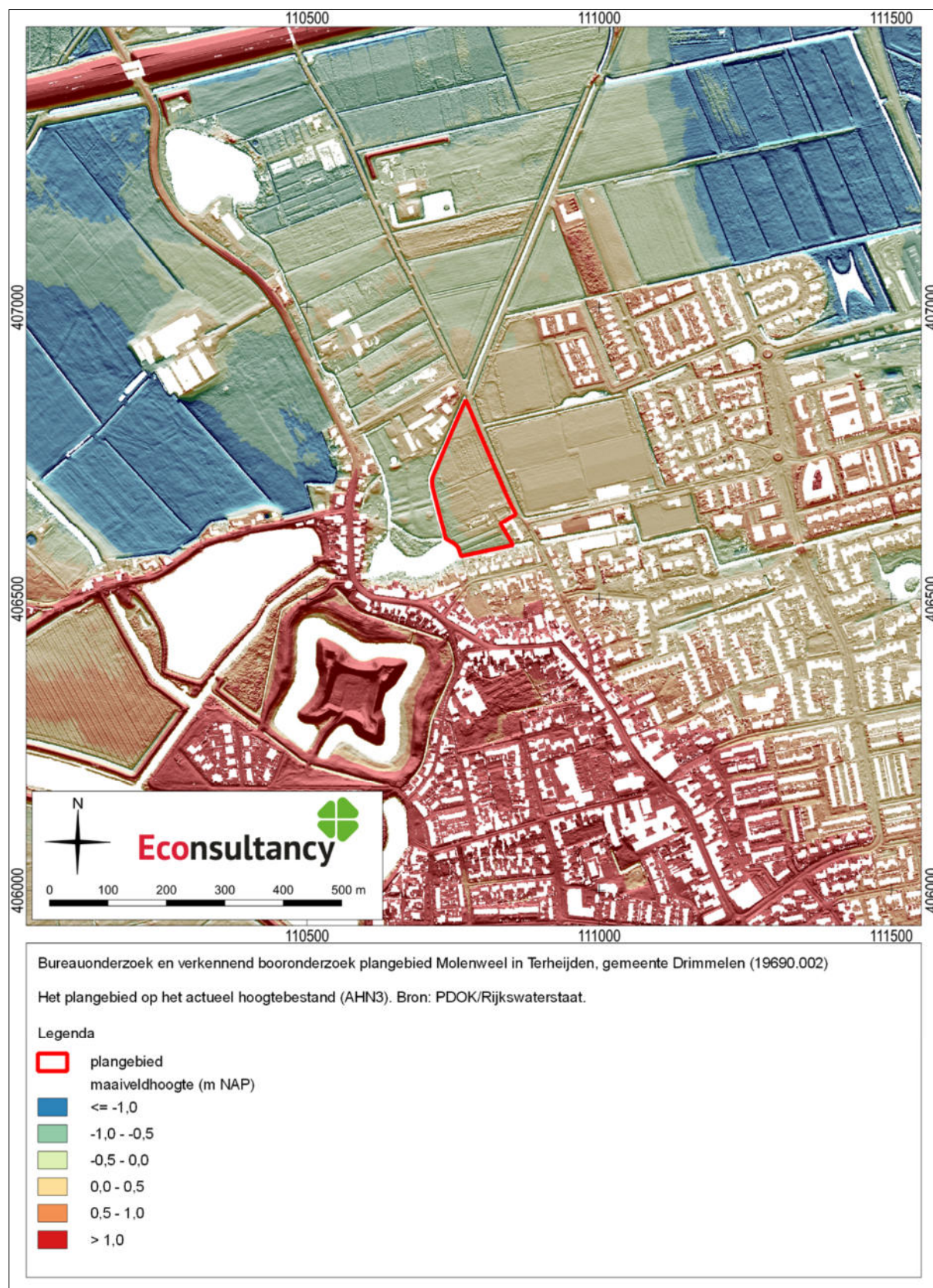
Kaart 6. Het plangebied op de geologische kaart van Nederland

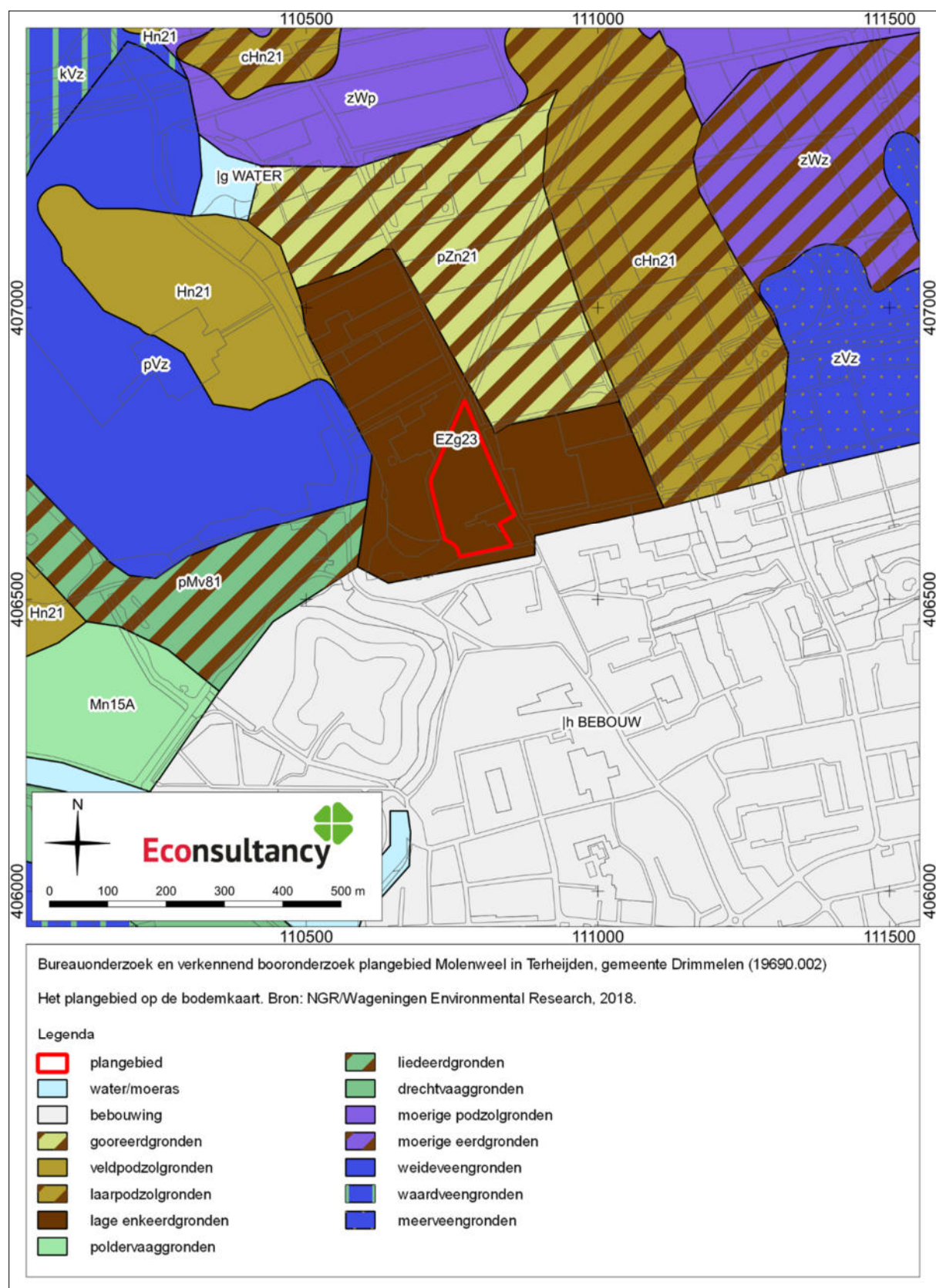
Kaart 7. Het plangebied op geomorfologische kaart

Kaart 8. Het plangebied op het AHN

Kaart 9. Het plangebied op de bodemkaart

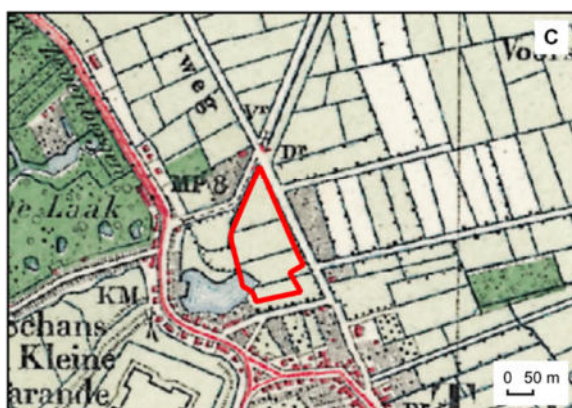
Kaart 10. Het plangebied op historische kaarten

Situatie circa 1811 - 1832. Bron: Beeldbank RCE.

Situatie circa 1880. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1920. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1950. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1980. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1999. Bron: Topotijdreis.

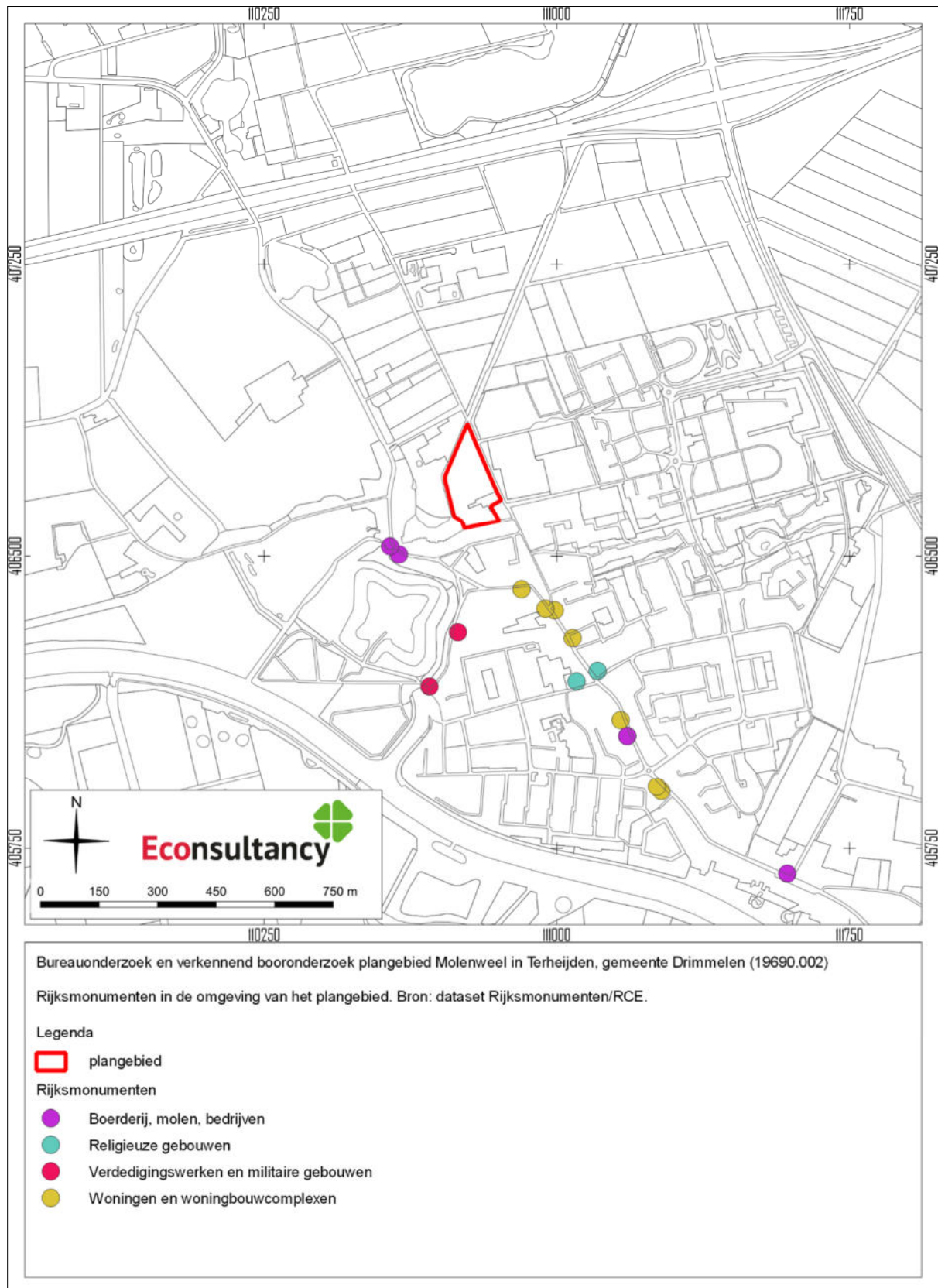
Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek plangebied Molenweel in Terheijden, gemeente Drimmelen (19690.002)

Het plangebied op historische kaarten.

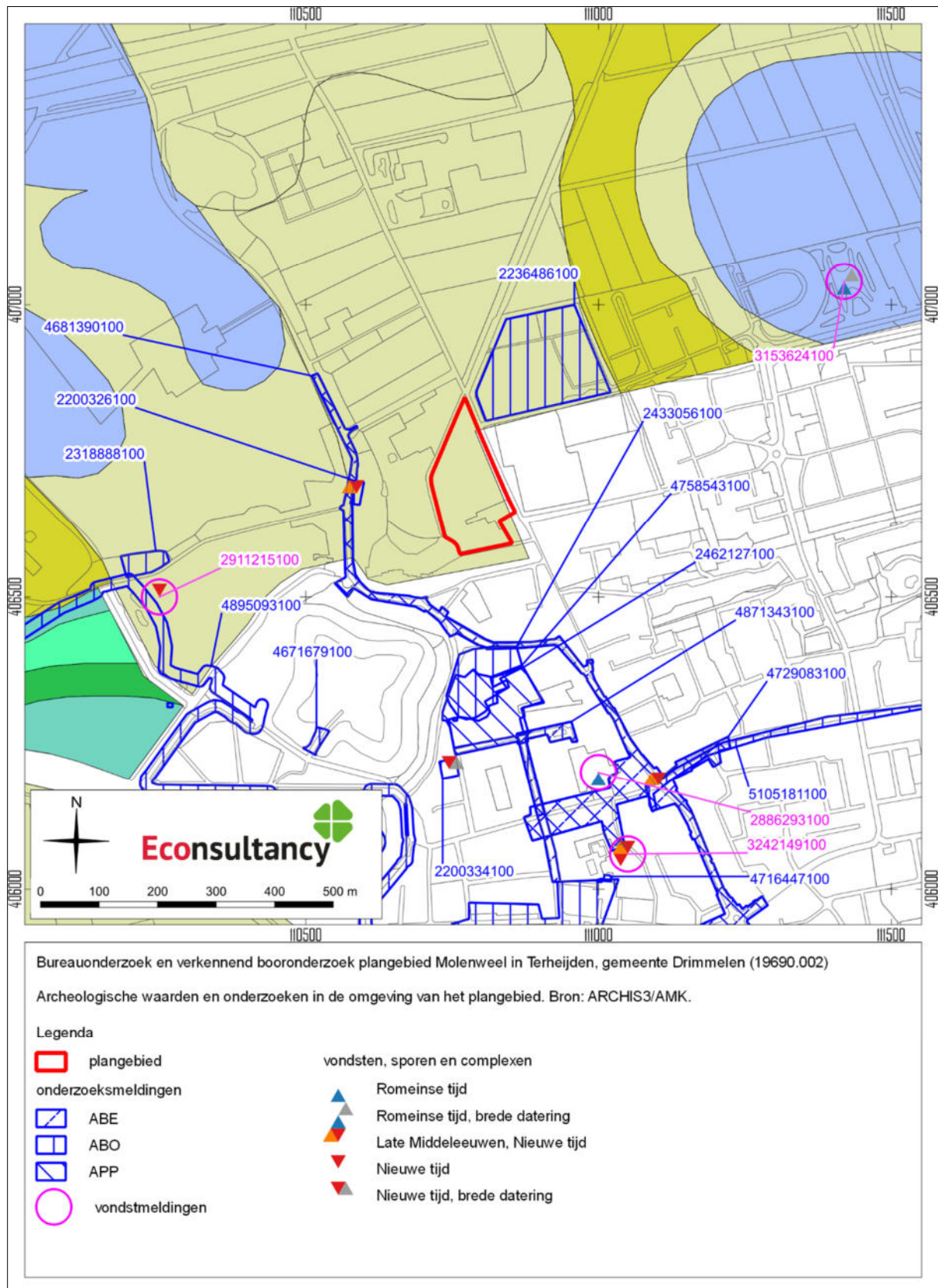
Legenda

 plangebied

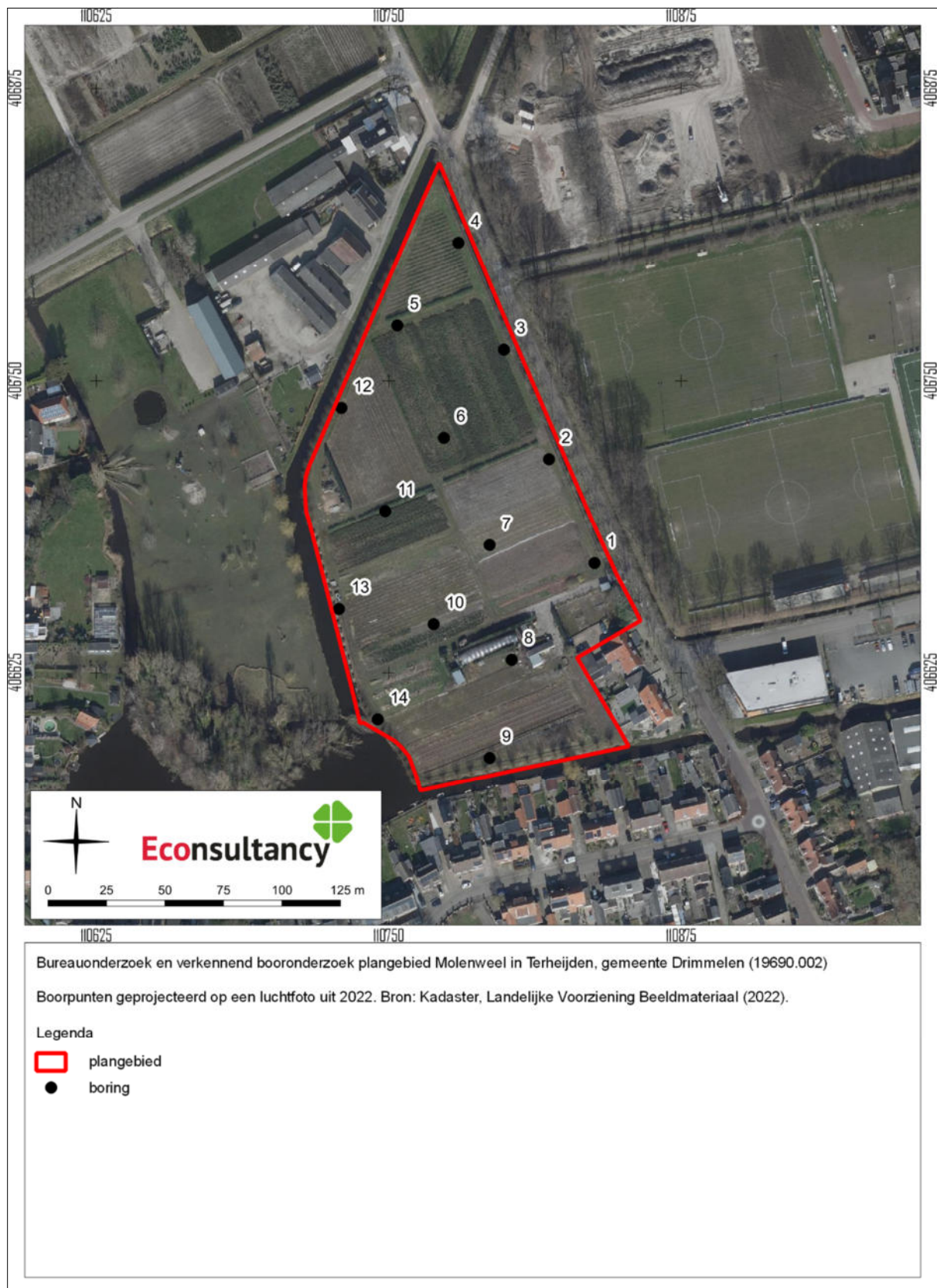
Kaart 11. Rijksmonumenten in het onderzoeksgebied

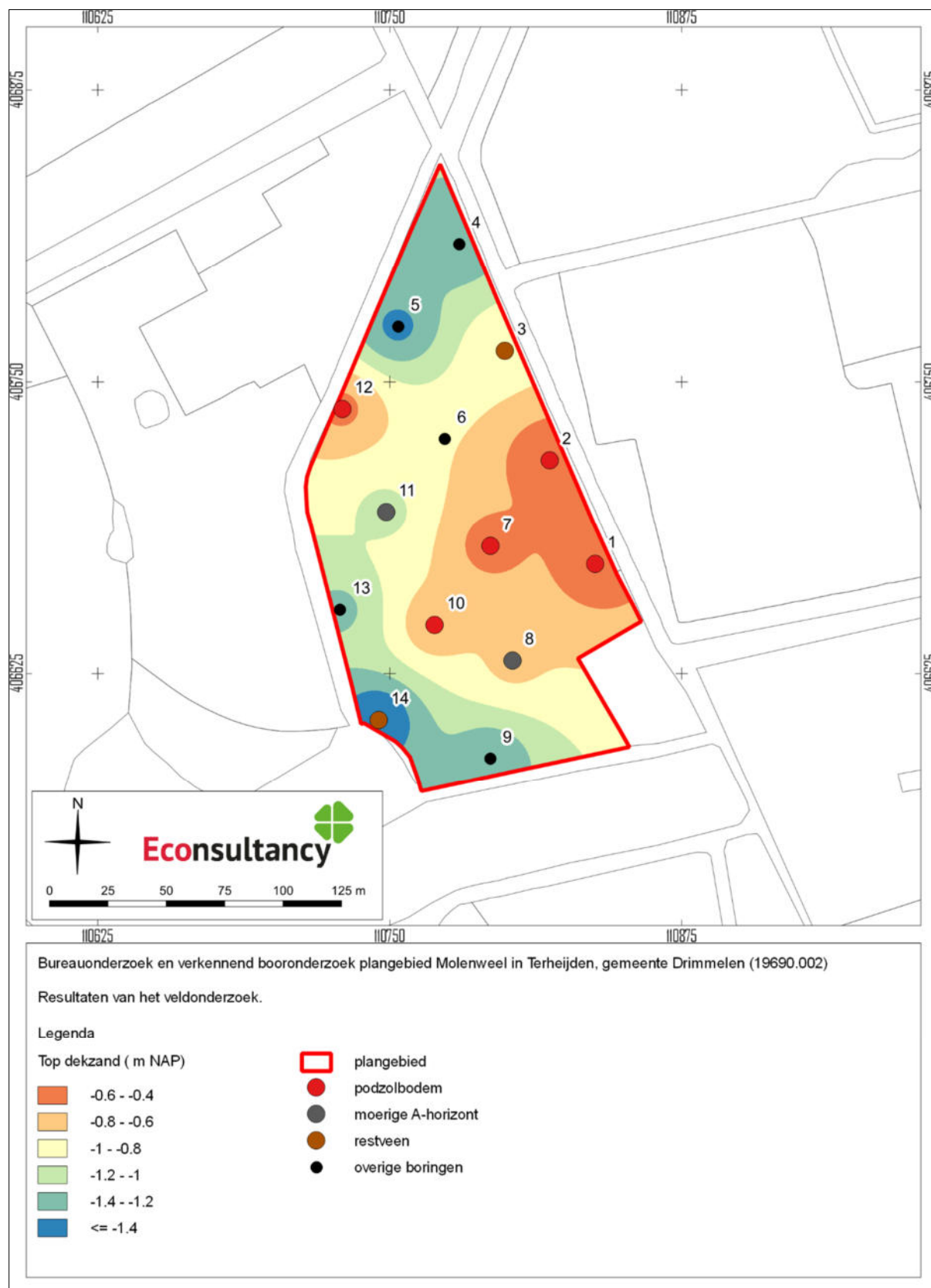
Kaart 12. Archeologische waarden en onderzoeken rondom het plangebied

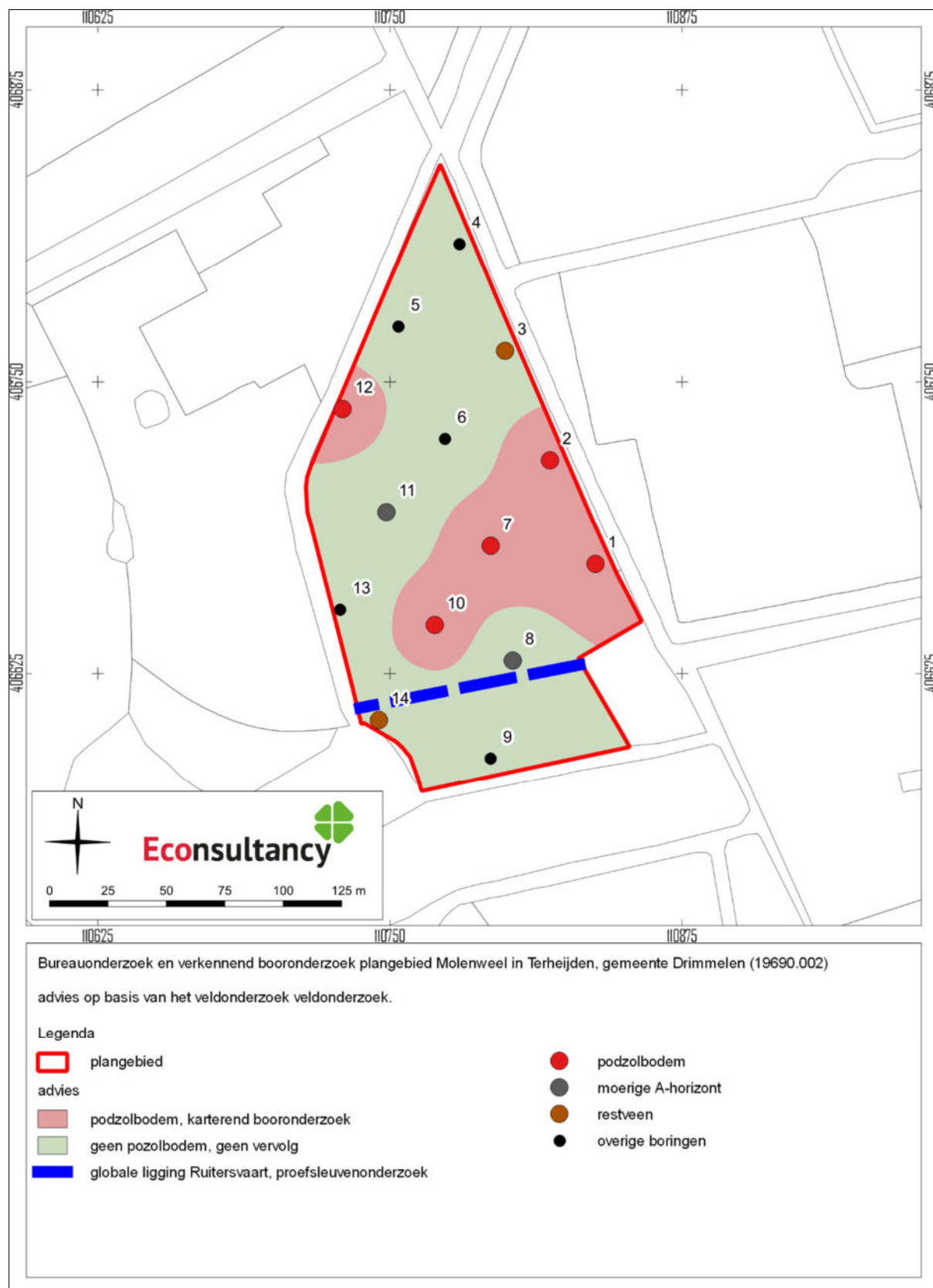
Kaart 13. Boorpuntenkaart

Kaart 14. Resultaten van het booronderzoek

Kaart 15. Advies

BIJLAGEN

Bijlage 1. De AMZ-cyclus

Het AMZ-proces

Archeologisch onderzoek in Nederland wordt in het algemeen uitgevoerd binnen het kader van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ). Het gehele traject van de AMZ omvat een aantal stappen die elkaar kunnen opvolgen, afhankelijk van het resultaat van de voorgaande stappen. Om inhoudelijke, prijs- en planningstechnische redenen kan er soms voor gekozen worden om bepaalde stappen gelijktijdig uit te voeren. Bovendien kan, indien reeds voldoende gegevens bekend zijn, een stap worden overgeslagen. Elke stap eindigt met een rapport met daarin een advies voor de vervolgstappen. Na elke stap wordt er een besluit genomen door de bevoegde overheid, gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, op basis van de resultaten van het archeologisch onderzoek. Indien na een bepaalde stap blijkt dat geen nader vervolgonderzoek nodig is, wordt het archeologisch onderzoek afgesloten. Ook kan de bevoegde overheid besluiten dat een vindplaats van zo groot belang is, dat deze *in situ* behouden moet worden. Dan dienen de archeologische resten in de grond beschermd te worden door planaanpassing of planinpassing.

Het begint met het bepalen van de onderzoeksplicht. Gemeentelijke, provinciale en landelijke archeologische waardenkaarten geven aan of het plangebied in een gebied ligt met een archeologische verwachting. Indien dit het geval is, dan zal er in het kader van de planprocedure onderzoek verricht moeten worden om te bepalen of er archeologische waarden binnen het plangebied aanwezig zijn. Hiermee start de zogenaamde AMZ-cyclus (zie schema).

De eerste fase: Bureauonderzoek

Elk archeologisch onderzoek begint met een bureauonderzoek. Dit heeft tot doel het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen het plangebied om tot een gespecificeerd verwachtingsmodel te komen, op basis waarvan een beslissing genomen kan worden ten aanzien van een eventuele vervolgstap.

De tweede fase: Inventariserend VeldOnderzoek (IVO)

Het doel van een IVO is het aanvullen en toetsen van het gespecificeerde verwachtingsmodel. Het IVO moet informatie geven over de aan- of afwezigheid, de aard, het karakter, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden.

Inventariserend Veldonderzoek; Booronderzoek en Veldkartering

Door een booronderzoek kan er een goede inschatting gemaakt worden van de kans op archeologische waarden (grondsporen en daarmee samenhangende voorwerpen). Bij het booronderzoek is een onderscheid aangebracht in een verkennende, karterende en waarderende fase. De verkennende fase heeft tot doel inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze. Op deze manier worden kansarme zones uitgesloten en kansrijke zones geselecteerd voor de volgende fasen. Tijdens de karterende fase wordt het onderzoeksgebied systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische vondsten of sporen. De waarderende fase sluit aan op de karterende fase. Het waarnemingsnet kan verdicht worden om de horizontale begrenzing, ligging en omvang van archeologische vindplaatsen vast te stellen.

Een veldkartering wordt uitgevoerd wanneer vondsten of sporen aan de oppervlakte worden verwacht en zichtbaar zijn op het moment dat het onderzoek uitgevoerd wordt. Dit type onderzoek bestaat uit het systematisch belopen van het maaiveld van het plangebied.

Inventariserend Veldonderzoek; Proefsleuven

Als uit vooronderzoek blijkt dat binnen het plangebied archeologische resten aangetroffen kunnen worden kan de bevoegde overheid beslissen tot een proefsleuvenonderzoek. Proefsleuven zijn lange sleuven van minimaal twee tot vijf meter breed die worden aangelegd in de zones waar in de voorgaande onderzoeksfase aanwijzingen voor vindplaatsen zijn aangetroffen. De KNA schrijft voor dat bij een dergelijk onderzoek minimaal 5% van het te verstoren gebied onderzocht dient te worden.

Variant archeologische begeleiding

Als het vooronderzoek niet voldoende informatie heeft opgeleverd om de archeologische waarde van de archeologische resten te bepalen en indien proefsleuvenonderzoek door praktische redenen niet uitvoerbaar is, kan besloten worden tot proefsleuven variant archeologische begeleiding van de sloop- of graafwerkzaamheden. Dit betekent dat archeologen bij het graafwerk aanwezig zijn om het werk te volgen en eventuele resten te documenteren. Wanneer tijdens de werkzaamheden vondsten (van hoge archeologische waarde) naar boven komen, die aanleiding geven tot nader onderzoek, kan alsnog besloten worden om tot een opgraving over te gaan.

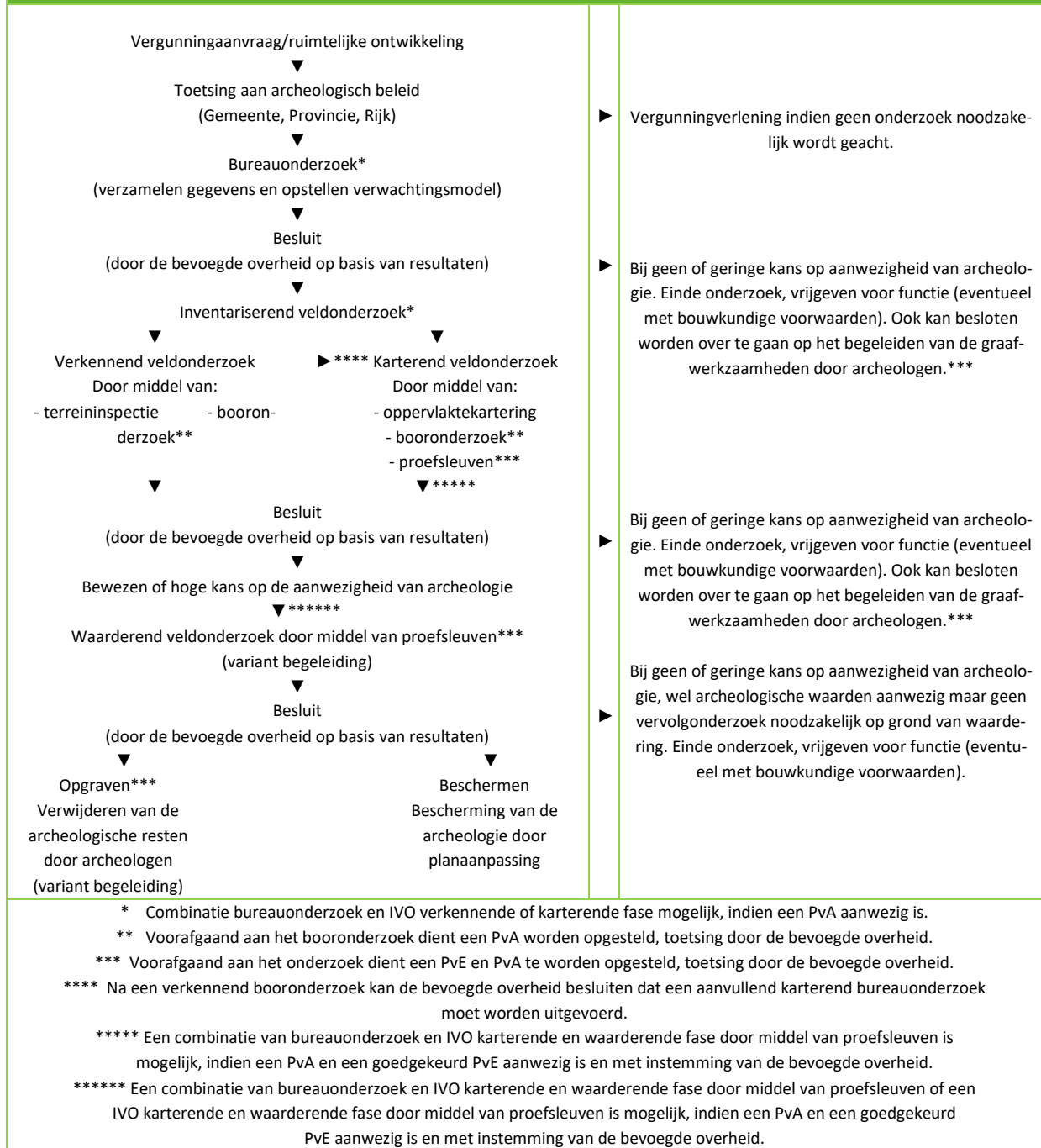
De derde fase: Opgraven

Indien de archeologische resten niet *in situ* bewaard kunnen blijven, maar wel van belang zijn voor de wetenschap, kan de bevoegde overheid besluiten over te gaan tot een opgraving. Het doel hiervan is volgens de KNA het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden, die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

Variant archeologische begeleiding

Als het vooronderzoek niet voldoende informatie heeft opgeleverd om de archeologische waarde van de archeologische resten te bepalen, kan besloten worden tot een opgraving variant archeologische begeleiding van de sloop- of graafwerkzaamheden. Dit betekent dat archeologen bij het graafwerk aanwezig zijn om het werk te volgen en eventuele resten te documenteren. Wanneer tijdens de werkzaamheden vondsten (van hoge archeologische waarde) naar boven komen, die aanleiding geven tot nader onderzoek, kan alsnog besloten worden om tot een opgraving over te gaan.

Schema van de Archeologische Monumenten Zorg

Bijlage 2. Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie			
11.755 12.745 13.675 14.025 15.700 29.000 50.000 75.000 115.000 130.000 370.000 410.000 475.000 850.000 2.600.000	Kwartair	Laat	Holoceen			1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden
			Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye			
					Allerød (warm)					
					Vroege Dryas (koud)					
					Bølling (warm)					
					Laat-Pleniglaciaal					
			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Midden-Pleniglaciaal						
			Vroeg-Pleniglaciaal	4						
			Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a						
				5b						
		5c								
		5d								
		Eemien (warme periode)			5e	Eem Formatie				
		Midden	Midden	Saalien (ijstijd)		6	Formatie van Urk			
				Holsteinien (warme periode)						
				Elsterien (ijstijd)						
				Cromerien (warme periode)		Formatie van Sterksel				
Pre-Cromerien										

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden				
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd				
1500				Vb1		Middeleeuwen				
450				Va		Romeinse tijd				
0	12					IJzertijd				
800	815	Holoceen	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	Bronstijd				
2000	2650			IVa		Neolithicum				
3755	5000									
4900		Midden	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol					
5300										
7020	8000						Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es
8240	9000	Laat-Pleistoceen	Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend					
8800										
11.755	10.150					Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap
12.745	10.800	Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen						
13.675	11.800	Vroege Dryas	LW I	open parklandschap	Laat-Paleolithicum					
14.025	12.000	Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen						
15.700	13.000	Midden-Pleistoceen	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)		perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra					
35.000										
75.000							Midden-Pleistoceen	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)		perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap
115.000										
130.000		Eemien (warme periode)		loofbos						
		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)							
300.000										

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 3. Planontwerp

VERSCHILLENDE WOONBLOKKEN

LEVENSLLOOPBESTENDIGE
RUG-AAN-RUG WONINGEN

RIJWONINGEN

RIJWONINGEN

RIJWONINGEN

TWEEKAPPER

VRIJSTAANDE WONING

Bijlage 4. GeoTOP-model voor het plangebied

Bijlage 5. Onderzoeksmeldingen

Zaak

Zaaktype		Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie		2192438100
Voorafgaand onderzoek		-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	27784	
Eigen kenmerk project		-
Verwerving		verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder		IDDS Archeologie B.V.
Bevoegd gezag		Gemeente
Provincie		Noord-Brabant
Gemeente		Drimmelen
Plaats		Terheijden
Toponiem		Oranjeplein
X coördinaat		110840
Y coördinaat		405962
Startdatum veldwerk		28/03/2008
Verwachte einddatum veldwerk		29/03/2008
Meldingsdatum		21/03/2008
Omschrijving		-
Status zaak		Onderzoek afgemeld op 26-05-2015

Vondstlocatie

Objectnummer	1086396
Archis2	424312
Waarnemingsnr	
Archis2	413124
Vondstmeldingsnr	
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	Oranjeplein
Eigen kenmerk project	-
X coördinaat	111038
Y coördinaat	406039
Toelichting	De aanwijzing dat het plangebied in een beekdalopvulling ligt, geeft aanleiding tot het mogelijk aantreffen van nederzettingsafvalresten en stenen en houten constructies die gerelateerd kunnen worden aan infrastructuur. Omdat is gebleken dat het bodemprofiel intact is, blijft deze verwachting ongewijzigd. Naar verwachting zullen de graafwerkzaamheden geen archeologische waarden bedreigen indien niet dieper dan 1,5 m � mv gegraven zal worden. Onder het ophoogpakket uit de 20e eeuw en het pakket klei, vermoedelijk uit de 16e eeuw kunnen nog archeologische resten, met name uit het Mesolithicum, Neolithicum en de Bronstijd aangetroffen worden op de top van het dekzand en in het veen.

Vondsten

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
320864	1	keramiek	roodbakkerd geglazuurd aardewerk	Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd	

Complexen

Objectnummer	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
247752	complext	niet te bepalen	Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd

Zaakdocumenten

Document ID 2028368

Archis2 Rapportmeldingsnr	16438
Auteur	Berkhout, M
Titel	Terheijden, Oranjeplein gemeente Drimmelen
Jaar	2008
Reeks	Rapport
Volgnr	08080208
Link	-
Externe Link	https://dx.doi.org/10.17026/dans-xc8-epr3

Document ID 202138171082

Archis2	16438
Rapportmeldingsnr	
Auteur	M. Berkhout MA
Titel	Archeologisch bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, Terheijden, Oranjeplein, Gemeente Drimmelen
Jaar	2009
Reeks	Becker & Van de Graaf-rapport
Volgnr	27784
Link	-
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding

Zaakidentificatie	2200326100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	28980
Eigen kenmerk project	-
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	BILAN
Bevoegd gezag	particulier
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110588
Y coördinaat	406682
Startdatum veldwerk	05/06/2008
Verwachte einddatum veldwerk	06/06/2008
Meldingsdatum	27/05/2008
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 26-05-2015

Vondstlocatie

Objectnummer	1086945
Archis2	419464
Waarnemingsnr	
Archis2	413573
Vondstmeldingsnr	

Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	Drimmelen - Terheijden, Molenstraat
Eigen kenmerk project	-
X coördinaat	110587
Y coördinaat	406678
Toelichting	Uit het veldonderzoek bleek dat de bodem grotendeels onverstoord was. Onder het veen werd echter geen bodemvorming waargenomen. Archeologische resten uit de periodes vóór de veenvorming hoeven dan ook niet verwacht te worden. Het veen in het plangebied is niet ontgonnen, waardoor op het onderliggende zand geen enkeerdgronden zijn ontstaan. De ligging van het plangebied is laag waardoor het oppervlak mogelijk nat en drassig was, en dus ongunstig voor bouw met bakstenen. Het is mogelijk dat de zandige klei van de bovengrond is opgebracht tijdens de aanleg van de dijk waarlangs het plangebied direct is gelegen.

Vondsten

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
313301	3	keramiek	roodbakkerd geglazuurd aardewerk	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Laat	

Complexen

Objectnummer	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
182420	complext	type niet te bepalen	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Laat

Zaakdocumenten

Document ID	2028926
Archis2 Rapportmeldingsnr	13095
Auteur	Dielemans, L. & C. Verbeek
Titel	Molenstraat
Jaar	2008
Reeks	Rapport
Volgnr	2008/147
Link	-
Externe Link	-
Document ID	20225666513
Archis2	13095
Rapportmeldingsnr	
Auteur	Dielemans, L. & C. Verbeek
Titel	Drimmelen - Terheijden (NB), Molenstraat. Archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase)
Jaar	2008
Reeks	BILAN-rapport
Volgnr	2008/147
Link	-
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	2200334100

Voorafgaand onderzoek -
 Archis2 Onderzoeksmeldingsnr 28981
 Eigen kenmerk project -
 Verwerving verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
 Uitvoerder BILAN
 Bevoegd gezag particulier
 Provincie Noord-Brabant
 Gemeente Drimmelen
 Plaats Terheijden
 Toponiem -
 X coördinaat 110745
 Y coördinaat 406208
 Startdatum veldwerk 05/06/2008
 Verwachte einddatum veldwerk 06/06/2008
 Meldingsdatum 27/05/2008
 Omschrijving -
 Status zaak Onderzoek afgemeld op 26-05-2015

Vondstlocatie

Objectnummer 1086946
 Archis2 419466
 Waarnemingsnr
 Archis2 413578
 Vondstmeldingsnr
 Gemeente Drimmelen
 Plaats Terheijden
 Toponiem Drimmelen - Terheijden, Kleine Dreef
 Eigen kenmerk project -
 X coördinaat 110745
 Y coördinaat 406206
 Toelichting Uit het veldonderzoek bleek dat in drie van de vier boringen de bodem kon worden geïnterpreteerd als een hoge zwarte enkeerdgrond. Omdat in grote mate verstoringen in de bodemprofielen werden waargenomen, kan worden aangenomen dat deze gronden zich in het gehele plangebied hebben bevonden, maar dat de oorspronkelijke bodemopbouw door groundbewerking is verdwenen. De humeuze bovengrond is, gezien de nabijheid van het zeventiende-eeuwse Slotje, wellicht niet direct onder invloed van beakkering ontstaan, maar eerder door ophogingen en depositie van afval gerelateerd aan bewoningsactiviteiten in het verleden. Uit de vondsten blijkt dat de ouderdom toeneemt naar gelang de diepte. Dit wijst mogelijk op een archeologische vindplaats in het plangebied.

Vondsten

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
313302	5	keramiek	porselein	Nieuwe Tijd Laat	Nieuwe Tijd Laat	
313303	3	keramiek	pijp	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Midden	1750-1800 n.C.
313304	15	keramiek	roodbakkend geglazuurd aardewerk	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Laat	
313305	1	keramiek	proto-steengoed: kan - Siegburgs	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	
313306	1	keramiek	aardewerk, gedraaid	Late IJzertijd	Nieuwe Tijd Laat	indetermineerbaar

Complexen

Objectnummer	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
245373	complextype niet te bepalen	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B	
245374	complextype niet te bepalen	Late IJzertijd	Nieuwe Tijd Laat	
245375	complextype niet te bepalen	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Laat	
245376	complextype niet te bepalen	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Midden	
245377	complextype niet te bepalen	Nieuwe Tijd Laat	Nieuwe Tijd Laat	

Zaakdocumenten

Document ID 202225766515

Archis2	16790
Rapportmeldingsnr	
Auteur	Dielemans,L. & C Verbeek
Titel	Drimmelen - Terheijden (NB), Kleine Dreef. Archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase)
Jaar	2009
Reeks	BILAN-rapport
Volgnr	2009/27
Link	-
Externe Link	-

Document ID 2028927

Archis2 Rapportmeldingsnr	16790
Auteur	Warning, S.,R. Timmerman
Titel	Plangebied 2A4, Grote Markt, Almere Stad
Jaar	2010
Reeks	RAAP-rapport
Volgnr	3385
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis2/Archeorapporten/12/AR16790
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype

Zaakidentificatie	2236486100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	34024
Eigen kenmerk project	-
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Oranjewoud BV
Bevoegd gezag	particulier
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110906
Y coördinaat	406914
Startdatum veldwerk	25/03/2009
Verwachte einddatum veldwerk	26/03/2009
Meldingsdatum	10/03/2009
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 26-05-2015

Zaakdocumenten

Document ID	2031291
Archis2 Rapportmeldingsnr	15084
Auteur	Teekens, P., E. Kaptijn
Titel	IVO sportvelden Terheijden
Jaar	2009
Reeks	Rapport
Volgnr	2009/31
Link	-
Externe Link	https://doi.org/10.17026/dans-x4a-fmy9

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	2318888100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	45332
Eigen kenmerk project	-
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Becker en Van de Graaf
Bevoegd gezag	particulier
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	Laakdijk 10
X coördinaat	110223
Y coördinaat	406555
Startdatum veldwerk	21/02/2011
Verwachte einddatum veldwerk	22/02/2011
Meldingsdatum	16/02/2011
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 26-05-2015

Zaakdocumenten

Document ID	2005401
Archis2	34397
Rapportmeldingsnr	
Auteur	Kramer, J. de
Titel	Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase. Laakdijk 10, Terheijden gemeente Drimmelen
Jaar	2011
Reeks	Becker en Van de Graaf-rapport
Volgnr	1168
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis2/Archeorapporten/40/AR34397
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	2433056100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	60239
Eigen kenmerk project	-
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring

Uitvoerder	Econsultancy BV
Bevoegd gezag	particulier
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	Schansstraat
X coördinaat	110792
Y coördinaat	406352
Startdatum veldwerk	12/02/2014
Verwachte einddatum veldwerk	13/02/2014
Meldingsdatum	10/02/2014
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 14-08-2017

Zaakdocumenten

Document ID	10028053
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	T.H.L. Hos
Titel	Archeologisch bureau- en booronderzoek
Jaar	2014
Reeks	Econsultancy-rapport
Volgnr	13123956
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/243/2433056/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	4671679100
Voorafgaand onderzoek	4671670100
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr-	
Eigen kenmerk project	8886.001
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Econsultancy BV
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110522
Y coördinaat	406258
Startdatum veldwerk	14/02/2019
Verwachte einddatum veldwerk	22/02/2019
Meldingsdatum	11/02/2019
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 02-12-2020

Zaakdocumenten

Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	-

Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-
Reeks	-
Volgnr	-
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/467/4671679/afm/
Externe Link	-
Document ID	10257100
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	A.H. Schutte
Titel	bureauonderzoek en verkennend booronderzoek Kleine Schans te Terheijden
Jaar	2019
Reeks	Econsultancy-rapport
Volgnr	8886.001
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/467/4671679/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	4681390100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2	-
Onderzoeksmeldingsnr	
Eigen kenmerk project	19010044
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~destructief~archeologisch: proefputten/proefsleuven
Uitvoerder	Transect
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110950
Y coördinaat	406402
Startdatum veldwerk	01/04/2019
Verwachte einddatum veldwerk	18/04/2019
Meldingsdatum	18/03/2019
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 28-05-2021

Vondstlocatie

Objectnummer	1250911
Archis2	-
Waarnemingsnr	
Archis2	-
Vondstmeldingsnr	
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	IVO-P Terheijden, Doorgaande Route
Eigen kenmerk project	19010044
X coördinaat	111103
Y coördinaat	406178

Toelichting Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn zeven werkputten aangelegd, waarin 28 grondsporen en 273 vondsten zijn aangetroffen. De grondsporen zijn vooral te relateren aan de historische infrastructuur (wegenpatroon) en terreininrichting van Terheijden vanaf de Late-Middeleeuwen tot ver in de Nieuwe tijd. De aangetroffen weg met karrensporen, die eventueel kan dateren vanaf de Volle-Middeleeuwen (Late-Middeleeuwen A) is een bijzondere vondst. Een dergelijk dik pakket (met opstapeling van fases), dwars door een historische kern, wordt als zodanig maar weinig aangetroffen. De vondsten werden gedateerd in de Late-Middeleeuwen - Nieuwe tijd. Sporen en vondsten uit oudere perioden dan de Late-Middeleeuwen zijn niet aangetroffen.

Vondsten

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
1250918	104	dierlijk bot	bot	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	
1250919	83	bouwaardewerk	baksteen	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	
1250920	74	keramiek	aardewerk, gedraaid	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	
1250921	7	metaal	spijker	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	
1250922	3	natuursteen	onbekend	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	leiste en zandsteen
1250923	1	pijpaarde	pijp	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	

Sporen

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
1250912	15		kuil	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	
1250913	7		paalgat/paalkuil	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	
1250914	2		grondspoor	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	karrenspoor
1250915	1		muurrestant	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	straatniveau
1250916	1		greppel/sloot	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	
1250917	1		diergraf	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	

Zaakdocumenten

Document ID	10322108
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	E. Mol & A. Pels-Ouweneel
Titel	Transect-rapport 3406: Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P). Terheijden, Doorgaande Route. Gemeente Drimmelen (NB).
Jaar	2021
Reeks	Transect Rapport
Volgnr	3406
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/468/4681390/afm/
Externe Link	-
Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	-
Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-

Reeks	-
Volgnr	-
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/468/4681390/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	4716447100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	-
Eigen kenmerk project	TERPU
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	RAAP Archeologisch Adviesbureau
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	111016
Y coördinaat	406020
Startdatum veldwerk	21/06/2019
Verwachte einddatum veldwerk	27/06/2019
Meldingsdatum	20/06/2019
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 13-09-2019

Zaakdocumenten

Document ID	10094285
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	-
Auteur	Ellenkamp, G.R.
Titel	Plangebied Puzzelbad te Terheijden, gemeente Drimmelen; archeologisch bureauonderzoek
Jaar	2019
Reeks	RAAP-rapport
Volgnr	3997
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/471/4716447/afm/
Externe Link	-
Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	-
Auteur	-
Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-
Reeks	-
Volgnr	-
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/471/4716447/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
-----------------	---

Zaakidentificatie	4729083100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2	-
Onderzoeksmeldingsnr	
Eigen kenmerk project	19050064
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: begeleiding
Uitvoerder	Transect
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110950
Y coördinaat	406402
Startdatum veldwerk	26/08/2019
Verwachte einddatum veldwerk	25/04/2021
Meldingsdatum	20/08/2019
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek aangemeld op 20-08-2019

Zaakdocumenten

Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	-
Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-
Reeks	-
Volgnr	-
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/472/4729083/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	4758543100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2	-
Onderzoeksmeldingsnr	
Eigen kenmerk project	1756.003
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~destructief~archeologisch: proefputten/proefsleuven
Uitvoerder	Econsultancy BV
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110803
Y coördinaat	406308
Startdatum veldwerk	17/12/2019
Verwachte einddatum veldwerk	03/02/2021
Meldingsdatum	11/12/2019
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek aangemeld op 11-12-2019

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	4871343100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2	Onderzoeksmeldingsnr-
Eigen kenmerk project	20060009
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Transect
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110886
Y coördinaat	406191
Startdatum veldwerk	23/06/2020
Verwachte einddatum veldwerk	24/06/2020
Meldingsdatum	23/06/2020
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 22-09-2020

Zaakdocumenten

Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	-
Auteur	-

Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-
Reeks	-
Volgnr	-
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/487/4871343/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	4895093100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	-
Eigen kenmerk project	459172
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Antea Group Archeologie
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Drimmelen
Toponiem	-
X coördinaat	111356
Y coördinaat	405652
Startdatum veldwerk	22/09/2020
Verwachte einddatum veldwerk	16/04/2021
Meldingsdatum	22/09/2020
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 17-08-2022

Zaakdocumenten

Document ID	11308980
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	-
Auteur	Fens, R.
Titel	Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen verbeteren waterkeringen WBD, gemeente Drimmelen
Jaar	2021
Reeks	Antea Group Archeologie-rapport
Volgnr	2021/104
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/489/4895093/afm/
Externe Link	-
Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	-
Auteur	-
Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-
Reeks	-
Volgnr	-
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/489/4895093/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	4997648100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2	-
Onderzoeksmeldingsnr	
Eigen kenmerk project	20110038
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: begeleiding
Uitvoerder	Transect
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110886
Y coördinaat	406191
Startdatum veldwerk	26/03/2021
Verwachte einddatum veldwerk	09/04/2021
Meldingsdatum	24/03/2021
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek aangemeld op 24-03-2021

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	5105181100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	-
Eigen kenmerk project	465032
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Antea Group Archeologie
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	112359
Y coördinaat	405794
Startdatum veldwerk	23/08/2021
Verwachte einddatum veldwerk	26/08/2021
Meldingsdatum	17/08/2021
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek aangemeld op 17-08-2021

Zaakdocumenten

Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	-
Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-
Reeks	-
Volgnr	-

Link <https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/510/5105181/afm/>
Externe Link -

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	5134658100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	-
Eigen kenmerk project	0459172.103
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Antea Group Archeologie
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110672
Y coördinaat	406118
Startdatum veldwerk	22/11/2021
Verwachte einddatum veldwerk	25/11/2021
Meldingsdatum	16/11/2021
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek afgemeld op 22-08-2022

Zaakdocumenten

Document ID	11309476
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	Fleuren, I. & R. Fens
Titel	Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen, Regionale waterkeringen WBD, Drimmelen. Karterende fase Buitengebied Terheijden (langs de Mark) & Verkennende fase Terheijden
Jaar	2022
Reeks	Antea Group Archeologie-rapport
Volgnr	2021/177
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/513/5134658/afm/
Externe Link	-
Document ID	-
Archis2	-
Rapportmeldingsnr	
Auteur	-
Titel	Eerste bevindingen
Jaar	-
Reeks	-
Volgnr	-
Link	https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/513/5134658/afm/
Externe Link	-

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	5265002100

Voorafgaand onderzoek	-
Archis2	-
Onderzoeksmeldingsnr	
Eigen kenmerk project	21110016
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: begeleiding
Uitvoerder	Transect
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110268
Y coördinaat	406315
Startdatum veldwerk	03/06/2022
Verwachte einddatum veldwerk	03/06/2022
Meldingsdatum	25/05/2022
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek aangemeld op 25-05-2022

Zaak

Zaaktype	Registratie rapportplichtige onderzoeksmelding
Zaakidentificatie	5300237100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	-
Eigen kenmerk project	19690.001
Verwerving	verwervingswijzen~archeologisch~non-destructief~archeologisch: boring
Uitvoerder	Econsultancy BV
Bevoegd gezag	gemeente
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110772
Y coördinaat	406708
Startdatum veldwerk	07/10/2022
Verwachte einddatum veldwerk	21/10/2022
Meldingsdatum	10/10/2022
Omschrijving	-
Status zaak	Onderzoek aangemeld op 10-10-2022

Bijlage 6. Vondstmeldingen

Zaak

Zaaktype	Registratie archeologische vondstmelding
Zaakidentificatie	2886293100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	-
Eigen kenmerk project	-
Verwerving	verwervingswijzen~indirect~indirect: literatuur
Uitvoerder	particulier
Bevoegd gezag	-
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	111000
Y coördinaat	406200
Startdatum veldwerk	-
Verwachte einddatum veldwerk	-
Meldingsdatum	01/01/1992
Omschrijving	-
Status zaak	Vondstmelding afgemeld op 27-06-2015

Vondstlocatie

Objectnummer	1106462
Archis2	33118
Waarnemingsnr	
Archis2	-
Vondstmeldingsnr	
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
Eigen kenmerk project	-
X coördinaat	111000
Y coördinaat	406200
Toelichting	Hermans 1865 (p. 69). Volgens Hermans kwam omtrent het jaar 1780 een landbouwer van deze plaats met een potje, met twaalf goudstukken van Nero en even zoo vele van Vespasianus, dat door hem was gevonden bij het rooijen van een wal met eikenschaarhout. Jammer dat deze schat niet bewaard werd. Vondstgegevens zijn dus verder niet bekend.

Vondsten

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
646102	12	goud	aureus	Vroeg Romeinse Tijd B	Vroeg Romeinse Tijd Nero (54-68 na chr.)	C: zie beschr.; 12 goudstukken van
646103	12	goud	aureus	Midden Romeinse Tijd A	Midden Romeinse Tijd Vespasianus (69-79 na Chr.)	C: zie beschr.; 12 goudstukken van

Complexen

Objectnummer	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
1216163	depot	Vroeg Romeinse Tijd	Midden Romeinse Tijd	

Zaakdocumenten

Document ID 317241414075

Archis2 Rapportmeldingsnr-
Auteur Bijvanck, A.W.
Titel -
Jaar 1947
Reeks Excerpta Romana III (p. 85).
Volgnr -
Link -
Externe Link -

Document ID 317241414073

Archis2 -
Rapportmeldingsnr
Auteur BOERSMA, J.S.
Titel De Romeinse muntvondsten in de provincie Noord-Brabant (pp. 1-75), m.n. p. 58,
Jaar 1963
Reeks Jaarboek voor Munt- en Penningkunde
Volgnr 50
Link -
Externe Link -

Document ID 317241414074

Archis2 Rapportmeldingsnr-
Auteur HERMANS, C.R.
Titel -
Jaar 1865
Reeks Noordbrabants Oudheden, 's Hertogenbosch (p. 69)
Volgnr -
Link -
Externe Link -

Document ID 317241414072

Archis2 -
Rapportmeldingsnr
Auteur VOORLOPIGE LIJST
Titel -
Jaar 1931
Reeks Voorlopige lijst der Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst. Deel X De provincie Noordbrabant
Volgnr -
Link -
Externe Link -

Zaak

Zaaktype Registratie archeologische vondstmelding

Zaakidentificatie 2911215100

Voorafgaand onderzoek -

Archis2 Onderzoeksmeldingsnr-

Eigen kenmerk project -

Verwerving verwervingswijzen~niet-archeologisch~niet-archeologisch: graafwerk

Uitvoerder particulier

Bevoegd gezag	-
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
X coördinaat	110250
Y coördinaat	406500
Startdatum veldwerk	-
Verwachte einddatum veldwerk	-
Meldingsdatum	04/03/1998
Omschrijving	-
Status zaak	Vondstmelding afgemeld op 27-06-2015

Vondstlocatie

Objectnummer	1068293
Archis2	37070
Waarnemingsnr	
Archis2	-
Vondstmeldingsnr	
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	-
Eigen kenmerk	-
project	
X coördinaat	110250
Y coördinaat	406500
Toelichting	Het verdedigingswerk in zijn huidige vorm dateert uit 1639.Vondst is gedaan door de heren J. van Oosterhout en J. van der Made bij het uitgraven van de gracht, teneinde deze weer met water te vullen.De hierbij tevoorschijn gekomen muurresten betreffen de Z.O. zijde van deschans.

Vondsten

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
686885	10	keramiek	aardewerk, gedraaid	Nieuwe Tijd Vroeg	Nieuwe Tijd Vroeg	NIET NADER OMSCHREVEN

Sporen

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
862668	1	keramiek	fundering	Nieuwe Tijd Vroeg	Nieuwe Tijd Vroeg	BAKSTEENFORMAAT: 176 X 85 X 42MM

Complexen

Objectnummer	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
430170	schans	Nieuwe Tijd Vroeg	Nieuwe Tijd Vroeg	
430171	schans	Nieuwe Tijd Vroeg	Nieuwe Tijd Vroeg	

Zaak

Zaaktype	Registratie archeologische vondstmelding
Zaakidentificatie	3153624100

Voorafgaand onderzoek -
 Archis2 Onderzoeksmeldingsnr-
 Eigen kenmerk project -
 Verwerving verwervingswijzen~verwervingswijze niet te bepalen
 Uitvoerder particulier
 Bevoegd gezag -
 Provincie Noord-Brabant
 Gemeente Drimmelen
 Plaats Oosterhout
 Toponiem Houtse Akkers
 X coördinaat 111420
 Y coördinaat 407040
 Startdatum veldwerk -
 Verwachte einddatum veldwerk-
 Meldingsdatum 15/01/2003
 Omschrijving -
 Status zaak Vondstmelding afgemeld op 27-06-2015

Vondstlocatie

Objectnummer 1071366
 Archis2 Waarnemingsnr 46671
 Archis2 Vondstmeldingsnr-
 Gemeente Drimmelen
 Plaats Oosterhout
 Toponiem Houtse Akkers
 Eigen kenmerk project -
 X coördinaat 111420
 Y coördinaat 407040
 Toelichting Kladblaadje van Pim Verwers, veelal onleesbare info.

Vondsten

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
667506	1	keramiek	Terra sigillata	Romeinse	Romeinse	Tijd 'ts-achtig Tijd bodemfragment'
667507	1	keramiek	ruwwandig aardewerk, gedraaid	Romeinse	Romeinse	Tijd 'ruwwandig oor' Tijd
667508	1	keramiek	dikwandig aardewerk, gedraaid	Romeinse	Romeinse	Tijd 'dikwandig dolium, Tijd wandfr.'
667509	1	keramiek	Terra sigillata	Romeinse	Romeinse	Tijd 'wandfr.' Tijd
667510	1	keramiek	Terra sigillata wrijfschaal - Dragendorff 43/45, Midden-Oostgallisch	Romeinse	Romeinse	Tijd
667511	2	tefriet	maalsteen:ligger	Late Bronstijd	Late Middeleeuwen	B
667512	1	brons	onbekend	Romeinse	Romeinse	Tijd 'onleesbaar Hadrianus Tijd AVG'
668944	3	keramiek	ruwwandig aardewerk, gedraaid	Vroeg Romeinse	Vroege Middeleeuwen	'randfragmenten ruwwandig W-4'
669417	1	keramiek	gladwandig aardewerk, gedraaid	Tijd A	Romeinse	Tijd 'gladw. wfr. rood Tijd kruitamfoor 2-ledig'

669418	4	keramiek onbekend	RomeinseTijd Tijd	RomeinseTijd '1 wfr rouleH techn.C; 1 rfr ruww NB89; 1 rfr dikw. wrijfschaal; 1 rfr ts-achtig arents.com'
--------	---	-------------------	----------------------	---

Complexen

Objectnummer	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
436906	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	
436907	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	
436908	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	
436909	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	
436910	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	
436911	complextype niet te bepalen	Late Bronstijd	Late Middeleeuwen B	
436912	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	
442914	complextype niet te bepalen	Vroeg Romeinse Tijd A	Vroege Middeleeuwen D	
444893	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	
444894	complextype niet te bepalen	Romeinse Tijd	Romeinse Tijd	

Zaak

Zaaktype	Registratie archeologische vondstmelding
Zaakidentificatie	3242149100
Voorafgaand onderzoek	-
Archis2 Onderzoeksmeldingsnr	-
Eigen kenmerk project	-
Verwerving	verwervingswijzen~indirect~indirect: archief
Uitvoerder	particulier
Bevoegd gezag	-
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	kasteel Bergvliet
X coördinaat	111050
Y coördinaat	406060
Startdatum veldwerk	-
Verwachte einddatum veldwerk	-
Meldingsdatum	08/12/2009
Omschrijving	-
Status zaak	Vondstmelding afgemeld op 27-06-2015

Vondstlocatie

Objectnummer	1091720
Archis2 Waarnemingsnr	414400
Archis2 Vondstmeldingsnr	-
Gemeente	Drimmelen
Plaats	Terheijden
Toponiem	kasteel Bergvliet
Eigen kenmerk project	-
X coördinaat	111050
Y coördinaat	406060
Toelichting	-

Sporen

Objectnummer	Aantal	Materiaal	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
860695	1	keramiek	fundering	Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	terreinrest bewaard. D.w.z. dat in t terrein nog sporen aanwezig zijn van de vroegere kasteelaanleg

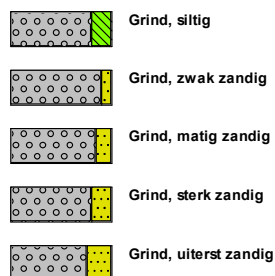
Complexen

Objectnummer	Type	Begin datering	Eind datering	Omschrijving
448083	versterking onbepaald	Middeleeuwen	Nieuwe Tijd	

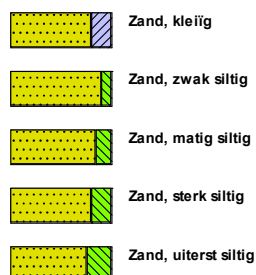
Bijlage 7. Boorstaten

Legenda (conform NEN 5104)

grind

zand

veen

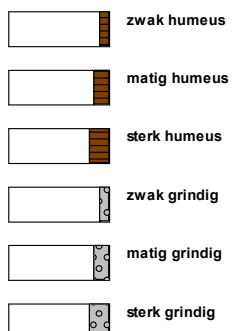
klei

leem

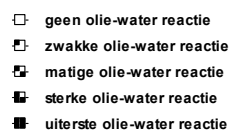
overige toevoegingen

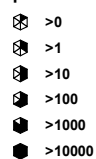
geur

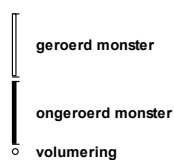
olie

p.i.d.-waarde

monsters

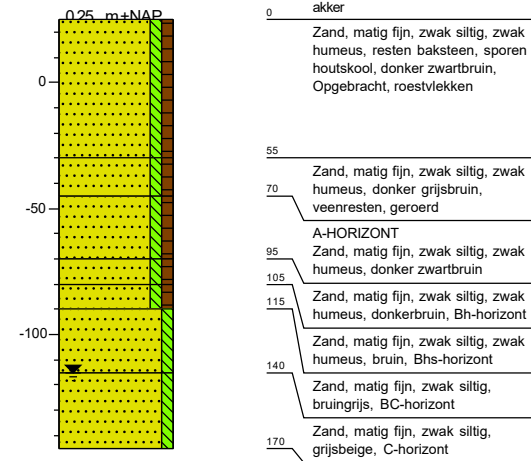
overig

Boorstaten

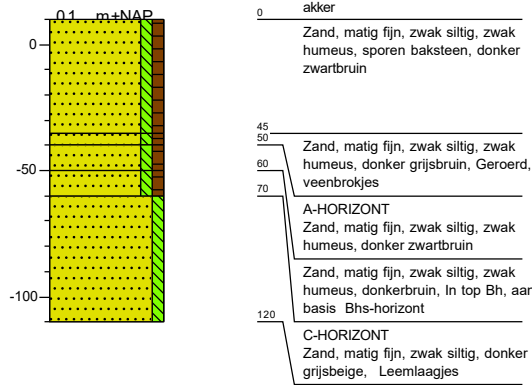
Boring: 01

X: 110835,00
Y: 406670,00

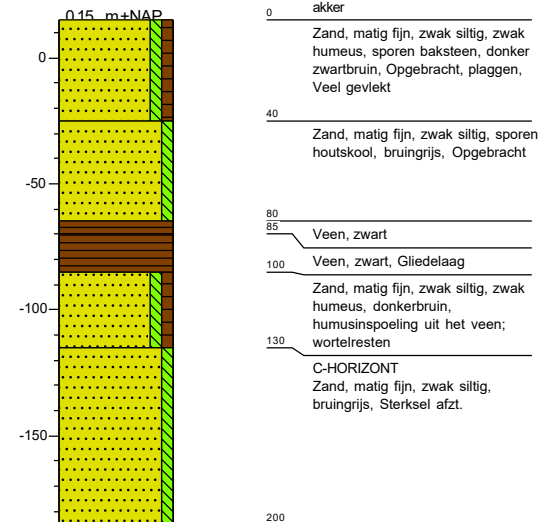
Boring: 02

X: 110816,00
Y: 406716,00

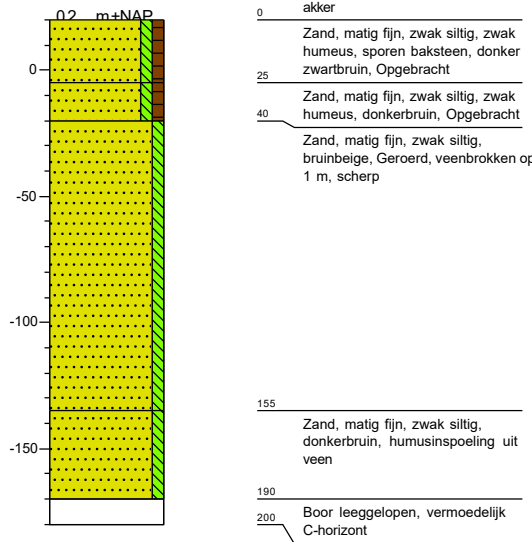
Boring: 03

X: 110796,00
Y: 406762,00

Boring: 04

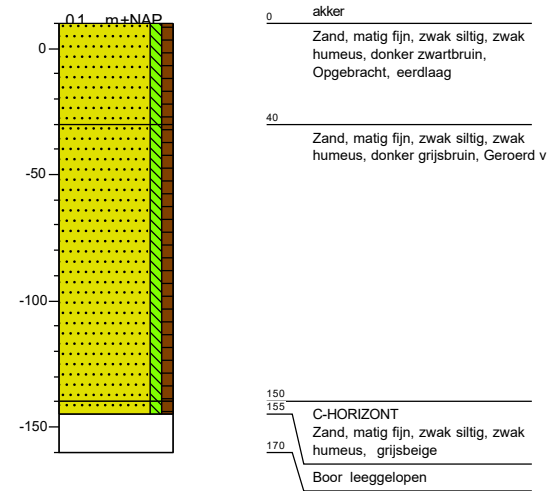
X: 110777,00
Y: 406808,00

Boorstaten

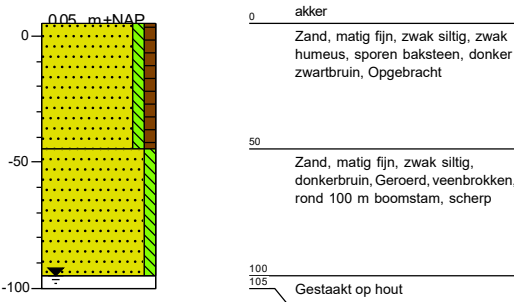
Boring: 05

X: 110754,00
Y: 406772,00

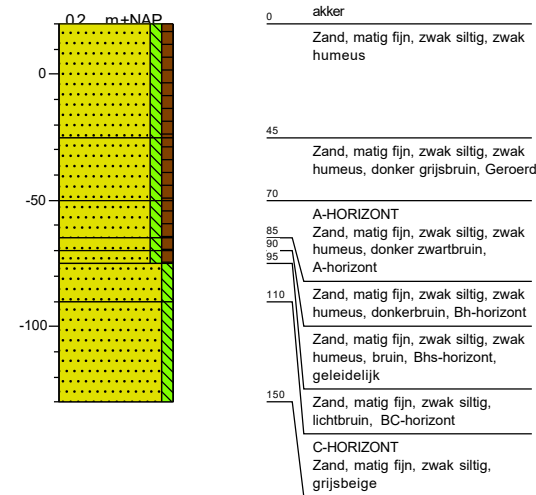
Boring: 06

X: 110774,00
Y: 406726,00

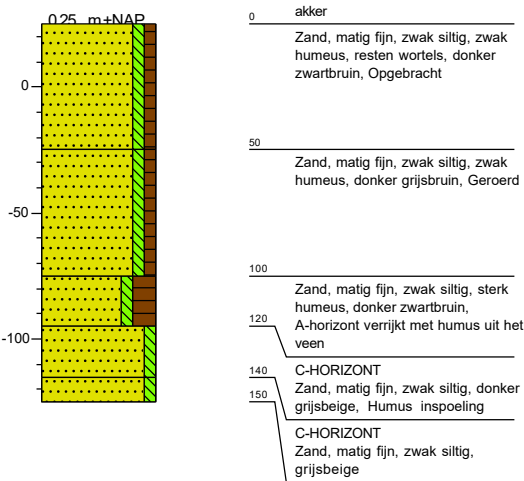
Boring: 07

X: 110793,00
Y: 406680,00

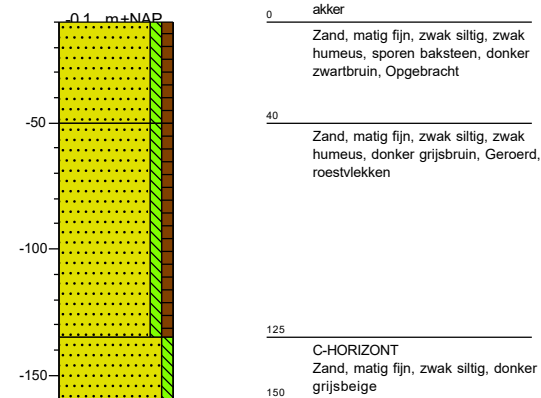
Boring: 08

X: 110813,00
Y: 406634,00

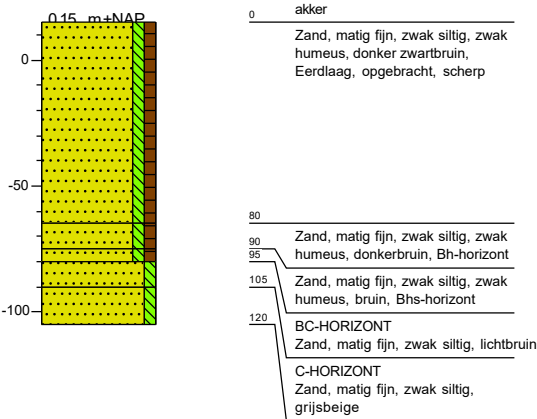
Boring: 09

X: 110790,00
Y: 406597,00

Boring: 10

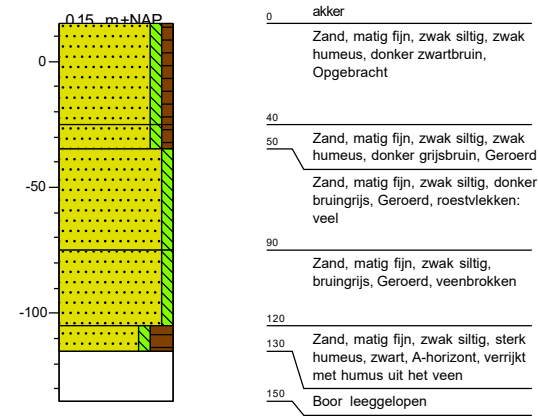
X: 110771,00
Y: 406643,00

Boorstaten

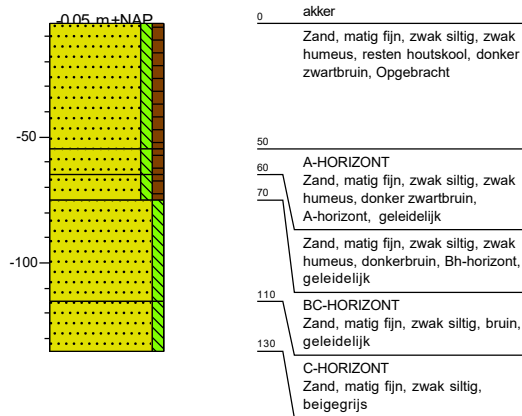
Boring: 11

X: 110751,00
Y: 406689,00

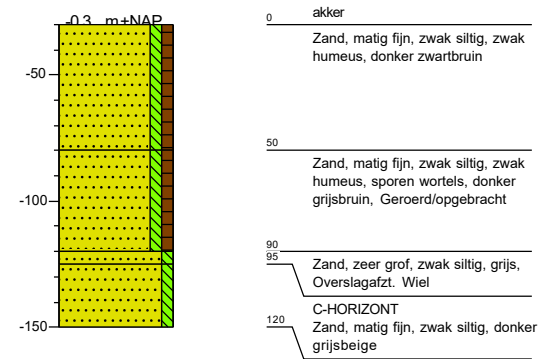
Boring: 12

X: 110732,00
Y: 406735,00

Boring: 13

X: 110729,00
Y: 406652,00

Boring: 14

X: 110748,00
Y: 406606,00

